

Radiofeaturen rakenteellinen ruumiinavaus

Viestinnän koulutusohjelma
Radio- ja tv-ilmaisu
Opinnäytetyö
10.3.2010

Ida-Maria Hytönen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Radio- ja televisioilmaisu	
Tekijä Ida-Maria Hytönen			
Työn nimi Radiofeaturen rakenteellinen ruumiinavaus			
Työn ohjaaja/ohjaajat Matti Ripatti, Sami Huohvanainen			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 23.2.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 39 + 7	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyössäni on pyritty selvittämään, mitä on radiofeature. Tutkimuksessa määritellään radiofeaturen pääpiirteet ja yleisimmät tekotavat.</p> <p>Tutkimusta varten on haastateltu kolmea radioammattilaista – Yleisradion Dokumenttiryhmä-toimituksen tuottajaa Hannu Karistoa, Yleisradion Radioateljee-toimituksen tuottajaa Harri Huhtamäkeä sekä featuretekijää Helka-Maria Kinnusta. Haastatteluita käytetään radiofeaturen määrittelemisessä, sillä suoraa määritelmää ei ole löydettävissä lähdemateriaalin pohjalta.</p> <p>Tutkimuksessa analysoidaan myös kolme valmista radiofeaturea äänimaiseman, käsikirjoituksen ja kertojaäänien osalta. Tavoitteena on löytää yhteneviä piirteitä featureiden rakenteessa.</p> <p>Haastatteluiden ja featureanalyysien perusteella tutkimuksessa päädytään siihen, että radiofeature ei ohjelmatyyppinä kuulu mihinkään tiettyyn kategoriaan, vaan on monen osan summa. Featuressa voi yhdistyä usea muu ohjelmatyyppi, mutta ennen kaikkea se on vahvasti ilmaisultaan runollinen ääniteos.</p> <p>Haastattelujen ja featureanalyysien perusteella nousi esiin seitsemän selkeää featuren piirrettä: tekstilähtöisyys, käsikirjoituksen vapaamuotoinen ulkoasu, ajatteleva puhe, muista ohjelmatyypeistä eroava, intensiivisyys, dramaturgian tärkeys äänimaisemassa sekä kertojaäänien intensiteetti.</p> <p>Tutkimus osoitti sen, miten vaikeasti ymmärrettävä radiofeature on ohjelmatyyppinä – jopa haastateltujen radioammattilaisten määritelmät featuresta erosivat toisistaan jossain määrin. Juurikin tästä syystä opinnäytetyöni on tärkeä lisä radioalan oppimateriaalissa, sillä se tiivistää radiofeaturen määritelmän helpommin ymmärrettävämmäksi.</p>			
Teos/Esitys/Produktio			
Säilytyspaikka Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat radiofeature, radiodokumentti, Radioateljee, käsikirjoitus, kertojaääni, äänimaisema			

Degree Programme in Media		Specialisation Radio and Television Studies
Author Ida-Maria Hytönen		
Title The Structural Autopsy of A Radio Feature		
Tutor(s) Matti Ripatti, Sami Huohvanainen		
Type of Work Bachelor´s Thesis	Date 23.2.2010	Number of pages + appendices 39 + 7
<p>This thesis is an investigation about a radio feature. The thesis examines characteristics in the radio feature as well as the method of making it.</p> <p>The present thesis consists of three interviews and analyses of three separate radio features. Two of the interviewees are working closely with radio features. One interviewee is working primarily with radio documentaries, and therefore the present thesis includes thoughts about radio feature from a person outside of the feature-circle.</p> <p>The thesis comprises analyses of manuscript, narrators and sound scenery in three different radio features. The goal is to find contiguous characteristics between the three programs.</p> <p>On grounds of the interviews and the analyses, it is clear that radio feature is something different in the field of radio programs. It is close to sound art that combines several elements of other radio programs.</p> <p>To sum up, the following characteristics of a radio feature stood out: textual based oeuvre; radio features are also both intensive by nature as well as different from other radio programs. Furthermore, the importance of dramaturgy in sound scenery also remained one of the outstanding features. Finally, the intensity of narrators seemed characteristic of radio features.</p> <p>The thesis proved that radio feature is an intangible form of a radio program. That is exactly why this thesis is important for the radio students; in other words – it is a short cut for understanding radio feature better.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Aralis Library		
Keywords radio feature, radio documentary, manuscript, narrator, sound scenery		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	TERMINOLOGIAA.....	4
2.1	Radio-ohjelma	5
2.2	Formaatti.....	7
2.3	Radiofeature.....	8
3	FEATUREN HISTORIAA.....	9
4	FEATURE-KÄSITE SUOMALAISTEN RADIOAMMATTILAISTEN MUKAAN	12
4.1	Dokumenttiryhmän tuottaja Hannu Karisto	12
4.2	Radioateljeen tuottaja Harri Huhtamäki	14
4.3	Featuretekijä Helka-Maria Kinnunen	16
4.4	Yhteenveto	17
5	FEATURE PURETTUNA ESIMERKKIOHJELMIEN KAUTTA	18
5.1	Featuren ominaisuuksia	19
5.2	Yksityiskohtainen analyysi.....	22
5.2.1	Käsikirjoituksen dramaturginen muoto	22
5.2.2	Kertojaaänet	28
5.2.3	Muu äänimaisema	30
5.3	Yhteenveto	32
6	POHDINTAA	33
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Radiofeature terminä ei kerro paljoa radionkuuntelijalle. Kun kirjoitan radionkuuntelijasta, en tarkoita sanontaa ”normaalikuuntelija”, sillä terminä normaali radionkuuntelija on hieman harhaanjohtava – jokaisella kuluttajalla on omat mieltymyksenä haluamastaan palvelusta. Toiset valitsevat ilomielin päivästä toiseen Radio NRJ:n, toiset kaipaavat hieman enemmän haastetta kuulolle ja mielelle – he valitsevat luultavammin radiofeaturen kaltaisen tuotteen. Yhtä kaikki, kun puhutaan termistä radiofeature, se ei kerro paljoakaan NRJ:n kuuntelijalle eikä luultavasti sen enempää Yle Radio 1:n kuuntelijalle.

Koska radiofeature on kuitenkin ainutlaatuinen ohjelmatyyppi, otin tehtäväkseni tutkia sitä opinnäytteessäni. Ainutlaatuisella tarkoitan tässä sitä, että harva ohjelmatyyppi radiossa on yhtä lailla mielikuvitusta stimuloiva ja radion tärkeintä ominaisuutta yhtä intensiivisesti käyttävä. Radion tärkein ominaisuus – ääni – on featuren teossa paljon enemmän kuin pelkkä informaation välittäjä. Ääni on tälle ohjelmatyypille keskeinen dramaturgian väline.

Omassa radio- ja televisioilmaisuksen koulutuksessani olen käynyt radiofeature/radiodokumentti-kurssin, jonka jälkeen en edelleenkään tiennyt, mitä radiofeature tarkoittaa. Kysyessäni radioalan opiskelijoilta, mitä feature heidän mielestään tarkoittaa, olivat vastaukset kaikki samantyyllisiä käsittäen featuren jollain tasolla taiteellisempaan ja korkeakulttuurisempaan ohjelmatyyppinä kuin esimerkiksi puheohjelma. Toisin sanoen kukaan ei osannut suoraan määrittää, mitä radiofeature on. Tämä oli riittävä osoitus opinnäytteeni tarpeellisuudesta.

Suomessa radiofeatureita tehdään täyspäiväisesti yhdessä toimituksessa, yhdelle kanavalle. Yleisradion featuretoimitus Radioateljee täytti viime vuonna 30 vuotta. En kuitenkaan tutki radiofeaturea mainostaakseni Radioateljeeä vaan pikemminkin mainostaakseni radiofeaturea ohjelmatyypinä ja lisätakseni tietoutta featuren tekoprosessista. Tutkielman tekeminen on osoittanut minulle, kuinka vähän featuresta on saatavilla mitään tietoa. Tämän takia koen tärkeäksi laatia perusraamit featuren tekoon.

Suomalainen feature on sitä, mitä Radioateljee tuottaa, sillä vertailukohtia muihin suomalaisiin featuretoimituksiin ei ole. Feature-sanaa käytetään vaihdellen eurooppalaisissa radiotaloissa; joissakin se tarkoittaa enemmän radiodokumenttia, kun taas suomalaista featurea voisi kutsua jo radiotaiteeksi. Radiotaide on kuitenkin sanana vaikea, sillä sen käyttäminen vaatisi taide-sanana määrittämisen. Yleisradion Radioateljeen tuottaja ja perustaja Harri Huhtamäki puhuikin itse ateljeeohjelmista kokien, että sana antaa enemmän oikeutta ohjelmilleen. Kun tutkin featurea, tarkoitan tutkielmassani suomalaista radiofeaturea – toisin sanoen radioateljeeohjelmaa (kuva 1). Painotan juuri suomalaisuutta, sillä esimerkiksi useammassa keskieuropalaisessa yleisradioyhtiössä tehdään paljon dokumentarisempaa featurea kuin Suomessa. (Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

Kuva 1. Tutkielmassani keskityn ainoastaan suomalaiseen radiofeatureen, eli siihen, mitä Radioateljee tuottaa (Radioateljeen logo).

Etsin tutkimuksessani vastauksen seuraavaan kysymykseen: Mikä on radiofeature? Tarkennettuna: Mistä elementeistä se koostuu? Kuinka suuri painoarvo on käsikirjoituksella? Entä kertojäänillä? Ja miten äänimaisema vaikuttaa tekstiin?

Haastattelen kolmea radioammattilaista – kahta featuren tekijää ja yhtä radiodokumentin tekijää. Tulen analysoimaan kolmea featurea äänimaiseman, käsikirjoituksen ja kertojäänien osalta. Sen jälkeen vertailen radioammattilaisten käsitystä featuresta ja olemassa olevien featureiden sisältöjä. Mitä yhteneviä elementtejä featureista löytyy, ja puhuvatko radioammattilaiset niin kutsutusti samaa kieltä featuren yhteydessä?

Haastattelemani radioammattilaiset ovat Yleisradion Dokumenttiryhmä-toimituksen tuottaja Hannu Karisto, Yleisradion Radioateljee-toimituksen tuottaja Harri Huhtamäki sekä featurentekijä Helka-Maria Kinnunen. Haastatteluiden, lähdemateriaalin ja satunnaisten alalla työskentelevien toimittajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta selvää oli se, miten hajanainen käsitys radioammattilaisilla on featuresta. Haastattelujen pohjalta selvisi myös se, että suomalainen feature on yhtä kuin Radioateljeen tuottama ohjelmisto. Ajatus siitä, että Suomessa on yksi ainoa toimitus, joka tekee johdonmukaisesti ja jatkuvasti työtä featuren parissa oli niin kiehtova, että sitä oli tutkittava lisää.

Halusin selvittää featuren rakenteen sekä pääasiassa sen, mitä feature tarkoittaa. Miksi sitä tehdään ja millä menetelmin. Oli selvää, että featuren rakennetta tulisi tutkia yksityiskohtaisesti. Valitsin tutkittavaksi kolme radiofeaturea: Matti Ripatin käsikirjoittaman ja ohjaaman featuren *Pygmit – metsän kansa (2002)*, Helka-Maria Kinnusen käsikirjoittaman ja ohjaaman featuren *Uni riippukeinussa – huimaavia mielenliikkeitä (2007)* sekä Leena Häkkisen käsikirjoittaman ja ohjaaman featuren *Nainen kellarissa (2009)*. Hyvin usein featuren käsikirjoittaja onkin myös sen ohjaaja. Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää eroja featureiden teossa todistaen sitä, että feature on häilyvä käsite – tekijänsä oma näkemys ohjelmatyypistä, johon on kuitenkin löydettävissä tiettyjä peruspiirteitä.

Opinnäytteeni aihe muodostui monen muun aiheen kautta. Alkuperäinen ideani oli tutkia radiokuunnelmaa. Päädyin kuitenkin siihen, että suomalaista radiofeaturea on tutkittu niin vähän, että on mielenkiintoisempaa sekä oleellisempaa myös tulevien radiotyöntekijöiden kannalta tutkia featurea kuin aihetta, josta löytyy paljonkin jo valmiita tutkimuksia. Vähäisen lähdemateriaalin takia tutkimukseni pohjautuu paljon myös koulutuksessani opitun tiedon ja vuoden mittaisen tutkimusprosessini aikana käytyjen epävirallisten keskustelujen varaan.

2 TERMINOLOGIAA

Radio-ohjelma, ääniessee, radiotaide, radio-ooppera, äänikertomus, formaatti, feature, radiofoninen teos... Radio, kuten myös muut mediat, on täynnä erilaisia termejä. Radiofeaturen kohdalla tilanne on kuitenkin vielä epäselvempi. Eri maissa featurella on omanlaisensa vivahde. Suomalaista radiofeaturea voisi kuvailla jo radiotaiteeksi, kun

esimerkiksi monessa keskieurooppalaisessa toimituksessa feature on enemmän radio-dokumentin kaltainen.

Helge Miettunen (1966, 131) kirjoittaa kirjassaan *Radio- ja TV-opin perusteet* seuraavasti: "Tuskin mistään ilmiöstä radion ohjelmistossa on olemassa niin kirjavia nimityksiä kuin featuresta. Se johtuu epäilemättä siitä, että tässä muodossa voidaan käsitellä erittäin laajaa aihepiiriä ja monella eri tavalla. Lähtökohtana on tavallinen esitelmä, jonka pitäjä haluaa valaista keskustelumaansa ääninäyttein: luennalla, arkistoäänillä, tehos-teilla, musiikilla." Vaikka edellä mainittu sitaatti on vuosikymmenten takaa, se pätee radiofeaturen kohdalla edelleen tänäkin päivänä.

Selasin tutkielmaani varten hyvän otoksen suomalaista ja englanninkielistä kirjallisuutta radiotyöstä. Yhdestäkään teoksesta eikä internetistä löytynyt yhtä selkeää asiakirjaa, tutkimusta tai teosta, joka olisi keskittynyt nimenomaan featuren termistöön. Yksittäisiä kappaleita oli kuitenkin löydettävissä. *Oxford English Dictionaryn* (2009, 104) mukaan englannin kielen verbi *feature* tarkoittaa 'hiotun kokonaisuuden muotoilemista' tai 'valmistaa taiteellisesti'. Helge Miettunen (1966, 131) kuvailee featurea aihepiiriltään laajaksi kokonaisuudeksi. Robert McLeish (1999, 267) puolestaan kuvailee featurea kaikkia radio-ohjelman muotoja yhdistäväksi teokseksi. Tutkimukseni kannalta on oleellista ymmärtää featureen liittyvää terminologiaa. Olen poiminut kolme tärkeintä termiä, jotka nyt avaan tässä luvussa.

2.1 Radio-ohjelma

Radio koostuu radio-ohjelmista eli erilaisista ohjelmatyypeistä. Radio-ohjelma on yläkäsite kuultaville ohjelmatyypeille. Yhden näkemyksen mukaan radion ohjelmatyypeiksi luokitellaan makasiiniohjelma, musiikkilähetys, uutiset, haastattelu, keskusteluohjelmat ja puhelinkontaktiohjelma. (Kujala & Lahti & Tamminen 1998, 42-63.) Kujala, Lahti ja Tamminen keskittyvät kirjassaan suoran lähetyksen tekemiseen. Ohjelmatyyppien luokittelusta puuttuukin niin sanotun blokkiradion piirteet eli erilliset ohjelmat. Esimerkki puhtaasta blokkiradiosta on Yle Radio 1, jossa jokainen radio-ohjelma on oma erillinen osionsa (kuvio 1).

09.00	Uutiset.
09.05	Päivi Istala - elämyksiä vuosikymmenten varrelta.
10.00	Välilevyjä.
11.00	Radioteatteri esittää: Knalli ja sateenvarjo.
11.40	Tekniikan käsikirja. Käyttötarkoitus määrää paperin ominaisuudet.
11.55	Päivän mietelause.
12.00	Turun tuomiokirkon kello lyö 12. Keskipäivän peili ja sää.
12.15	Kalle Haatanen.
13.00	Nadjan huone.
14.00	Radion sinfoniaorkesteri konserttilavalla.
15.00	Uutiset.
15.05	Kulttuuriuutiset.
15.15	Kultakuume.
15.55	YLE News.
16.00	Uutiset ja sää.
16.15	Faunin iltapäivä.
17.00	Päivän peili ja sää.
17.20	Radioteatteri esittää: Kuunnelman tiet, osa 11/12.
18.00	Julkinen sana.
18.20	Radioteatteri esittää: Vaaralla.
18.30	Hartaita säveliä.

Kuvio 1. Osa Yle Radio 1:n maanantaipäivän ohjelmalista kuvastaa kanavan blokkiradion luonnetta (Yle Radio 1:n ohjelmakaavio).

Feature on yksi radio-ohjelmista eli ohjelmatyypeistä. Se, että featureita radioidaan pääasiassa Yle Radio 1:stä, ei ole mielestäni perusteltua. Radioateljteen ohjelmat ovat noin tunnin mittaisia, mutta feature voisi olla hyvin vaikka kaksiminuuttinen. Näin featureita voisi radioida myös lähetysvirtaradiossa. Se toimisi erinomaisesti, tuoden tuttuun ja tylsäänkin musiikki–spiikki–musiikki–spiikki-rytmiin hieman vaihtelua. Tällä hetkellä radiofeature on kuitenkin mielletty blokkiradiolle luonteenomaiseksi ohjelmatyypiksi ja ainoana kanavana Yle Radio 1 on yksinoikeudella radiofeaturen tuottaja. Toki

yksittäisiä featureteoksia radioidaan silloin tällöin muillakin kanavilla, kuten Ylen Radio Vegassa, mutta jatkuvaa ja viikoittaista featurea tuotetaan ainoastaan Yle Radio 1:n Radioateljjeessa.

2.2 Formaatti

Tapio Kujala, Jari Lahti ja Heikki Tamminen kirjoittavat teoksessaan *Radiotyön perusteet* formaatin olevan radion sisältöä ja muotoa. Radioiden markkinakilpailu on johtanut olemassa olevien formaattien tarkentumiseen ja uudenlaisten formaattisovellusten kehittelyyn. Mitä tiukempi kilpailu ja mitä ammattimaisempi ja rationaalisemmin hallinnoitu radio, sitä hienosäädetympi formaatti. (Kujala, Lahti & Tamminen 1998, 24.)

Formaatti antaa radio-ohjelmalle muodon. Radio-ohjelmaa voidaan siis tehdä monella eri formaatilla. Formaatti voi olla joko kanavan itse määrittämä tai ohjelman itsensä määrittämä. Käytän esimerkkinä Yle Radio 1:n musiikkiohjelmaa Duettoa. Musiikkiohjelma on radio-ohjelma. Yle Radio 1 kanavana luo Duetto-musiikkiohjelmalle oman formaattinsa. Kanava määrittää paljonkin sitä, minkälaiseen formaattiin ohjelma sisältyy. Yle Radio 1:llä on selkeä oma linjauksensa siitä, miltä kanava tulisi kuulostaa – se luokitellaan kulttuurin ja klassisen musiikin kanavaksi. Tämä luo jo yhden ulottuvuuden Dueton formaatille. Toinen ulottuvuus Dueton formaatissa tulee ohjelmasta itsestään, toisin sanoen sen tuottajalta tai ohjelman ideoijalta. Duetto on musiikkiohjelma, jossa kaksi toimittajaa keskustelee musiikista ja sen luomista tunnelmista. Tämä on hyvin laaja rajaus radio-ohjelmalle. Sitä se onkin, mutta se on juuri kyseistä ohjelmaa varten määritelty formaatti.

Musiikintutkijat Susanna Välimäki ja Juha Torvinen jäljittävät Hermann Hessen Arosusi-romaanin (1927) soundtrackia eli musiikkia, joka kyseisessä romaanissa soi. Musiikki on avain kirjan päähenkilön Harry Hallerin sielunelämään, sisäiseen etsintään ja muodonmuutokseen. Mutta mistä musiikista tarkkaan ottaen on kyse eli mitä Arosusi kuuntelee ja miksi?
(Ohjelmateksti Duetosta, ohjelma radioitu tiistaina 3.11.2009 klo 14.00–14.45.)

Featuren kohdalla formaatti määräytyy siis sekä Yle Radio 1:n mukaan että Radioateljje-toimituksen mukaan. Yle Radio 1:llä on oma tyyhinsä eli formaattinsa tehdä ohjelmaa ja toki Radioateljje on hyvin samantyylinen – sivistynyt, älykäs, rauhallinen ja informoiva. Aina näin ei kuitenkaan ole. Radioateljje voisi olla omalta formaatiltaan hyvinkin erilainen Yle Radio 1:n formaatista. Tästä esimerkkinä mainittakoon Yle Radio

1:ltä lauantaisin radioitava Suoraa puhetta -ohjelma, jonka oma formaatti eroaa paljonkin Yle Radio 1:n linjauksesta olemalla räväkkä, karkäs, vaihtuvatempoinen – mutta toki myös informoiva.

2.3 Radiofeature

Englannin kielen verbi *feature* saa *Oxford English Dictionaryn* mukaan merkityksen 'hiotun kokonaisuuden muotoileminen' tai 'valmistaa taiteellisesti', ja substantiivina sana tarkoittaa tunnusmerkkiä, luuteenomaista piirrettä. Feature tulee keskienglannin ja muinaisranskan kautta latinan sanasta *factum*, se mikä on tehty, ja verbistä *kyhätä* ja *pitää jonkin puolta, olla jonkin puolella*. Termejä *dokumentti* ja *feature* käytetään nykyään rinnakkain niin Suomessa kuin muuallakin. Sekä dokumentit että featuret ovat viimeistelyjä, radioilmaisultaan kehittyneitä, näkemyksellisiä ohjelmia. Molemmissa ohjelman sisältö vaikuttaa muotoon, tai kulloisellekin aiheelle etsitään sitä mahdollisimman hyvin vastaava muoto, rakenne tai äänimaisema. (Karisto, 19–20.)

Kariston luonnehdintaan lisäten: Radiofeature eroaa radiodokumentista kuitenkin siten, että featuren kohdalla ohjelman materiaalin voisi sanoa olevan enemmän alisteista tekijän idealle ja muokattavissa tekijän näkemysten mukaiseksi. Radiodokumentissa pyritään aina autenttisuuteen, vaikkakin tekijän omaan tulkintaan. Loppujen lopuksi dokumentti tehdään aina materiaalin ehdoilla ja siitä nousevien mahdollisuuksien mukaan, kun featuren äänimateriaali tehdään enemmän tekstistä nousevien mahdollisuuksien mukaan.

Äskeisessä kappaleessa pyrin määrittämään, että radiofeature ja radiodokumentti ovat eri asioita. Featuren yhteydessä puhutaan myös vahvasti termeistä *radiofoninen* sekä *ateljeeohjelma*. Nämä ovat suoraan verrannollisia radiofeatureen. Ateljeeohjelma on Radioateljeen käyttämä synonyymi featurelle, sillä käytännössä suomalainen feature on juurikin sitä, mitä Radioateljee yksinoikeutetusti tekee. Radioateljeen tuottaja Harri Huhtamäki käyttääkin featuren sijaan mieluummin luotsaamaansa sanaa ateljeeohjelma, koska feature on sanana harhaanjohtava sen maidenvälisten erojen takia (Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009).

Radiofoninen teos -termiä käytetään yhtäläillä synonyyminä featurelle. Kun kyseinen termi puretaan, tarkoittaa se äänellistä teosta radiossa. Se sisältää myös merkityksen

kaikkia radion keinoja käyttävänä, taidevivahteisena teoksena. Se, voidaanko featurea rinnastaa suoraan radiotaiteeseen, on kuitenkin jo toisen tutkimuksen kokoinen kysymys.

Niin no, taiteellinen... Taitaa olla helvetin kaukana taiteellisuudesta, ei se ole muuta kuin sekavaa hörönlöröä [nauraa]!
(Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

Radiofeature on radiossa kaikkia akustisia elementtejä luovasti käyttävä ohjelmamuoto (Huhtamäki 2009a). Kun dokumentin on erotettava fakta fiktiosta, myös rakenteellisesti, on feature vapaampi näistä ohjeista. Featuressa voivat yhdistyä kaikki radio-ohjelmien muodot – runous, musiikki, puhe, äänet – niin oudot kuin ihanatkin. Nämä yhdessä pyrkivät inspiroimaan ja sykähdyttämään kuulijaa. (McLeish, 267.)

Radiofeatureen terminä liittyy lukemattomia luonnehdintoja. Samoja piirteitä kaikissa tutkimissani lähteissä oli myös feature-termin yhdistäminen johonkin kehittyneempään radioilmaisuun sekä äänen merkitys featuressa. Tällä tarkoitan äänimaiseman rakentamista ja sen satoja mahdollisuuksia esimerkiksi muuttaa tekstin painotusta ja jopa merkitystä.

3 FEATUREN HISTORIAA

Kansainvälisesti dokumentti- ja featuretyyppisten ohjelmien kehitys alkoi aikoinaan Englannissa ja Saksassa. Tässä luvussa keskityn kuitenkin radiofeaturen historiaan Suomessa. Featurea on tehty säännöllisesti Suomessa 30 vuotta – vuodesta 1979 lähtien. Koko tämän ajan sen teko on keskittynyt Radioateljee-toimitukseen, josta johtuen tämä luku voisikin olla nimetty Radioateljeen historiaa.

Featuren esimuoto Suomessa oli 1930-luvulla Yleisradiossa tehdyt reportaasiohjelmat. Tosin silloin terminologia oli paljon suppeampaa eikä sanaa reportaasi/feature käytetty ohjelmanteossa. 1950-luvulla tämä tietty ohjelmatyyppe alkoi kulkea nimellä dokumentti. 1970-luvulla ohjelmatyyppe unohtui hetkeksi ja ainoina ohjelmatyypin tekijöinä oli tuolloin muun muassa Pertti Salomaa, josta myöhemmin tuli dokumentaristi perustettuaan Hannu Kariston sittemmin ”perineen” Dokumenttiryhmän.

1980-luvulla yleisradiolaiset Heikki Peltonen, Keijo Savolainen ja Mirjam Polkunen ponnostivat ensimmäistä kertaa työssään juuri featureohjelmiin – synnyttäen Radioateljettä edeltäneen Radion Erikoisohjelmat -toimituksen. (Huhtamäki, 2009b.)

Radioateljeen tuottaja Harri Huhtamäki rekrytoitiin Yleisradion Radioteatterin dramaturgiksi vuonna 1978. Silloisessa työpaikkailmoituksessa lueteltiin dramaturgina toimimisen ohella myös radiofeaturen tuottaminen. Huhtamäki kertoo: ”Mä muistan sen hyvin kun mä katsoin kaikki sanakirjat läpi, että mikä hemmetin feature enkä löytänyt mistään mitään ja toivoin, että toivottavasti he eivät kysy siitä mitään... kysyin haastattelijoilta, silloisilta Radioteatterin päälliköiltä, että by the way, mikä on feature. Ja molemmat katsoivat toisiaan ja sanoivat, että ei me vaan tiedetä.” (Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

Huhtamäen tehtäväksi jäi siis itse selvittää, mitä feature on. Noin puolen vuoden päästä rekrytoinnista Huhtamäki lähetettiin kansainväliseen featurekokoukseen Berliiniin, jonka jälkeen hän aloitti featureiden tiiviimmän teon. Featureita radioitiin tuolloin Radioteatterin ohjelmapaikalla – aina kun ohjelma saatiin valmiiksi. Myöhemmin 1980-luvun taitteessa feature sai nykyisen ohjelmakiertonsa, kerran viikossa. (Huhtamäki, 2009c.)

Alusta lähtien oli selvää, että featureita tehtäisiin pääosin freelancereiden voimin – niin taloudellisista syistä kuin ideoiden monipuolisuudenkin takia. Radioateljeen saavuttama kansainvälisyys oli myös jo alusta lähtien läsnä featureiden teossa. Huhtamäen järjestämässä featureseminaareissa on ollut 1980-luvusta lähtien luennoimassa myös kansainvälisesti tunnettuja featuretekijöitä. (Huhtamäki, 2009c.)

Ensimmäinen suuri ja tähän päiväänkin asti suurin projekti suomalaiselle featurelle on ollut niin sanottu Orwell-projekti vuodesta 1980 alkaen. Kaksitoistaosainen featurekonaisuus kertoi brittiläisen vasemmistojournalistin ja kirjailijan George Orwellin mietteistä maailmasta vuonna 1984. Projektin alkuperäisidea oli Yle Radio 1:n nykyisen ohjelmapäällikön Heikki Peltosen. Orwell-projekti muokkasi ohjelmatyyppejä paljon siihen suuntaan, mitä se tänä päivänä on. Ohjelmat tehtiin sekä suomeksi ja ruotsiksi, ja projektista lähtien Radioateljeen vakituisena äänisuunnittelijana on toiminut myös Pekka Lappi (kuva 2). (Huhtamäki, 2009c.)

Kuva 2. Radioateljeen vakiotiimi: vasemmalla tuottaja Harri Huhtamäki ja oikealla äänisuunnittelija Pekka Lappi (Radioateljeen vakituiset työntekijät).

Edellä mainitun Orwell-projektin jälkeen Huhtamäki keskittyi pohtimaan erilaisia tapoja featuren teossa. Painotusta muutettiin enemmän runollisempaan ja subjektiivisempaan suuntaa. Varsinainen suuri muutos tapahtui vuonna 1990 Yleisradiossa tapahtuneen radiouudistuksen myötä. Tällöin syntyi nykyistä nimeä kantava Radioateljee itsenäisenä toimituksena. (Huhtamäki, 2009c.)

Kuva 3. Radiofeaturen teossa alkuajoista lähtien mukana olleet Leena Häkkinen ja Simo Alitalo, kuva vuodelta 1992 (Radioateljeen valokuvia).

Huhtamäki ja äänisuunnittelija Lappi ovat myös kouluttaneet featuren tekijöitä ympäri maailmaa, lukuisia kansainvälisiä featuretekijöitä on vierailut Suomessa ja kansainväli-

siä palkintoja on kerääntynyt Radioateljeen hyllyyn lukuisia. Radioateljeen ohjelmia on lähetetty yli 30 maassa, kaikissa maanosissa. (Huhtamäki, 2009c.)

4 FEATURE-KÄSITE SUOMALAISTEN RADIOAMMATTILAISTEN MUKAAN

Haastattelin tutkimustani varten kolmea suomalaista radioammattilaista: Yleisradion Dokumenttiryhmän tuottajaa Hannu Karistoa, Radioateljeen tuottajaa Harri Huhtamäkeä sekä käsikirjoittaja-featuretekijä Helka-Maria Kinnusta. Haastattelukysymykset ovat tutkielmassani liitteenä (liite 1). Halusin haastatella radioammattilaista, joka ei itse tee featureita, mutta tietää mistä on kyse – tähän sopiva henkilö oli edellä mainittu Hannu Karisto, jonka suhde Radioateljeen featureihin voisi sanoa olevan kriittinen, ottaen huomioon erimielisyydet näiden kahden toimituksen välillä.

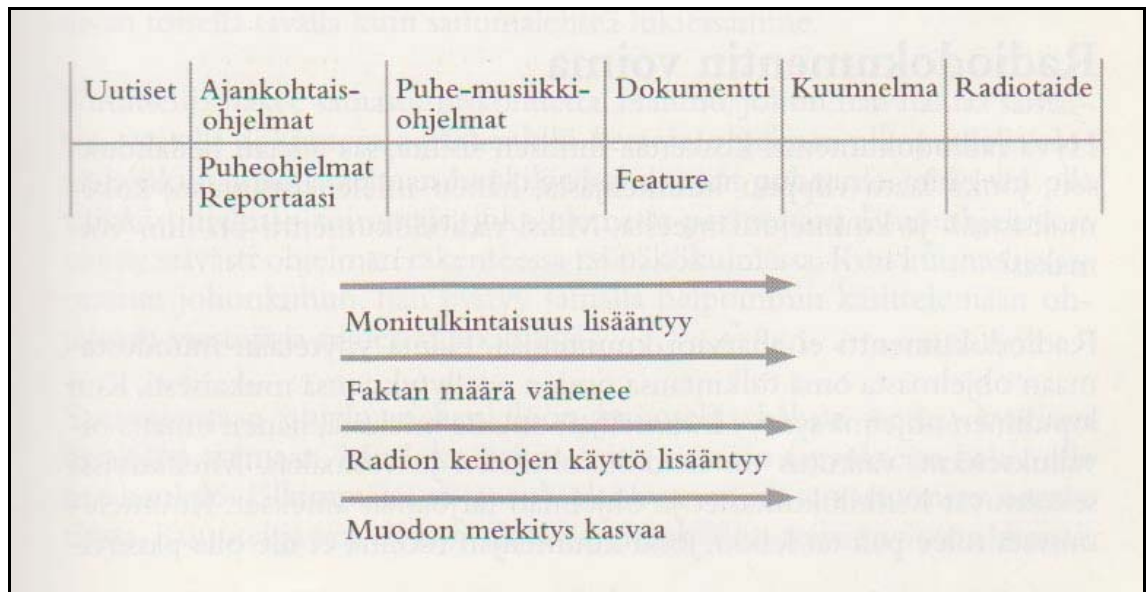
Idea haastatteluissa oli sama – selvittää, mitä tarkoittaa radiofeature ja minkälaisista elementeistä se koostuu. Kariston kohdalla keskityin myös radiofeaturen ja radiodokumentin eroihin. Jokainen haastateltavista näki radiofeaturen hieman eri tavoin suhteessa siihen, mihin muihin ohjelmatyyppeihin featurea vertaa. Havainnollistaakseni edellä mainittua, olen laatinut kuvat (kuvio 3, kuvio 4 ja kuvio 5) jokaisen haastateltavan mietteistä konkretisoidakseni sekä yksinkertaistaakseni featuren paikkaa muiden ohjelmatyyppien joukossa.

4.1 Dokumenttiryhmän tuottaja Hannu Karisto

Hannu Karisto on Yleisradion Dokumenttiryhmän tuottaja ja toiminut Yleisradiossa toimittajana vuodesta 1979 lähtien. Vuodesta 1991 Karisto on toiminut Ylen Dokumenttiryhmän tuottajana. Dokumenttiryhmä perustettiin Radio Ylen Ykköseen vuonna 1990 Yleisradion radiokanavien uudistusten myötä. (Karisto 1997, 101.)

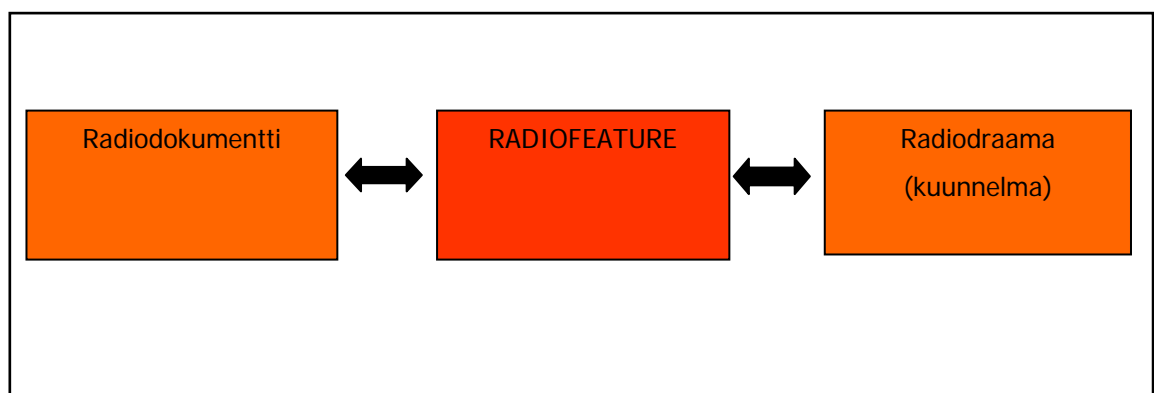
Karisto kertoo radiodokumentin ideasta seuraavanlaisesti: Radio-ohjelman voi tehdä mistä tahansa, ja ohjelman aiheet tulevat useimmiten tekijöidensä mukana. Tämä on myös Dokumenttiryhmän linja. Siihen kuuluu myös kotimaisten aiheiden korostaminen. On tärkeää tutkia suomalaisen yhteiskunnan kipupisteitä ja arkea myös perusjournalismista poikkeavalla tavalla. (Karisto 1997, 196.)

Karisto hahmottaa radiofeaturen aseman muiden ohjelmatyyppien joukossa kuvion 2 mukaisesti:

Kuvio 2. Kariston näkemys featuren sijoittumisesta suhteessa muihin ohjelmatyyppeihin. (Karisto 1997, 23.)

Kariston mukaan eri ohjelmatyypit voidaan erotella toisistaan sen mukaan, miten viesti ohjelmassa välitetään eli kuinka eksakti ja yksiselitteinen ohjelman sanoma on. Tämän jaottelun mukaisesti ohjelmat voidaan sijoittaa janalle, jonka toisessa päässä ovat uutiset ja toisessa päässä radiotaide. Siirryttäessä janalla kohti radiotaidetta ohjelmien monitulkintaisuus lisääntyy eli ohjelman viesti on sitä moniselitteisempi, vaikeammin ilmaistavissa tai sanoin selitettävissä, mitä pidemmälle janalla edetään. (Karisto 1997, 23.) Haastattellessani Karistoa hän yksinkertaisti kaaviota vielä seuraavanlaiseksi:

Kuvio 3. Kariston näkemys featuren sijoittumisesta suhteessa muihin ohjelmatyyppeihin. (Karisto, haastattelu 9.3.2009.)

Dokumentissa kuitenkin hahmot ovat oikeita ihmisiä ja tämä maailma niin kuin kuuluu. Että feature on taiteellisempi ja enemmän studiotuotos. Sekin on yksi tapa määritellä näitä eroja. Että me tehdään se tuolta maailmasta, että se maailma kuuluu ja se tuodaan sitten tähän ohjelmaan, ja oikeat ihmiset. Ja sitten taas featuressa, samalla tavalla kuin kuunnelmassa, ollaan niin kuin enemmän studiossa ja studiolähtöisiä ja tekstilähtöisiä. Että sillä tavalla se maailma ei niin kuin kuulu siellä, autenttiset äänet eivät kuulu.
(Karisto, haastattelu 9.3.2009.)

Karisto kokee, että featuren lähtökohtana on teksti ja studiossa rakennettava maailma. Hän vertaa featurea radiodokumenttiin ja kokee, että dokumentissa ollaan enemmän kerrottavan asian äärellä fyysisesti. Kuten hän itse kertoo: ”Dokumentissa hahmot ovat oikeita ihmisiä.” Karisto viittaa siis featuren ”keinotekoisempaan” tapaan luoda ohjelmaa – esimerkiksi siihen, että featuren kertojääänet ovat usein näyttelijöitä.

Karisto jakaa radiodokumentin ja radiofeaturen pääasiassa journalistisuuden kautta. Dokumentti on lähempänä journalistista tuotetta ja feature on puolestaan ”artistisempi” tapa tehdä ohjelmaa. Karisto puhuu myös tekemisen tavasta. Hänen mukaansa feature on lähempänä fiktion tekemistä siinä mielessä, että sen käsikirjoitus tehdään ennen materiaalin keruuta, kun taas radiodokumenttia voidaan tehdä hyvinkin pitkälle materiaalin kautta – kun materiaali on kasassa, tehdään sen pohjalta vasta käsikirjoitus. Featuressa on myös hyvin usein kirjallinen lähtökohta – esimerkiksi runokokoelma. (Karisto, haastattelu 9.3.2009.)

Loppujen lopuksi Karisto näkee dokumentin ja featuren erot kuitenkin vähäisenä – päinvastoin kuin Harri Huhtamäki, joka kokee featuren muiden ohjelmien ”yläpuolelle” (ks. seuraava alaluku).

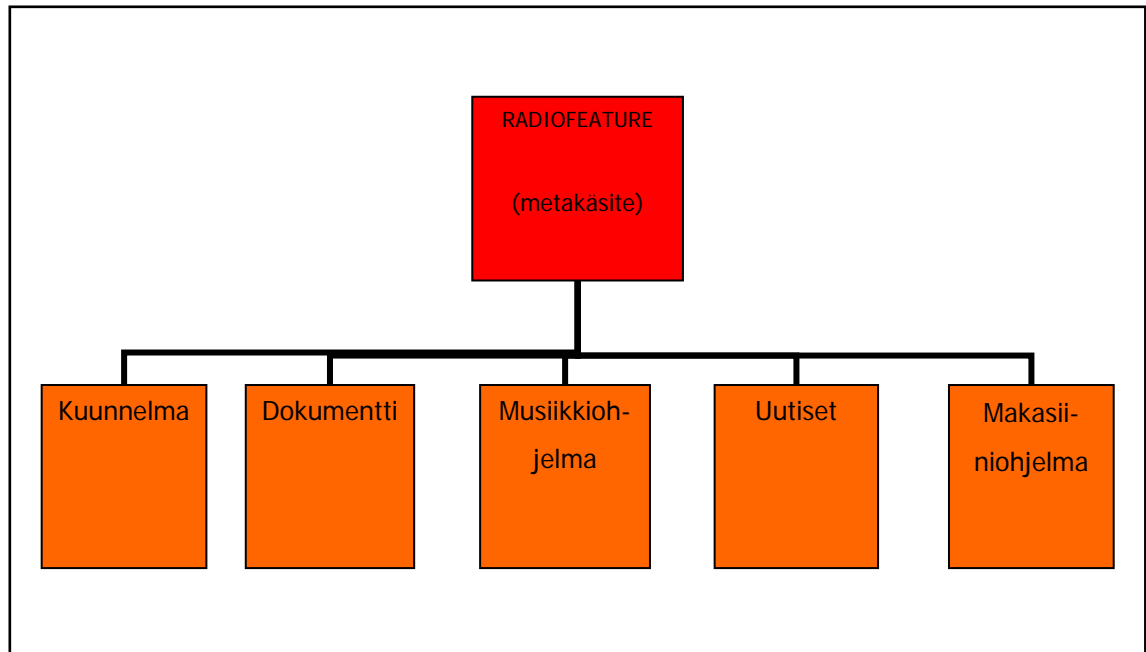
4.2 Radioateljteen tuottaja Harri Huhtamäki

Harri Huhtamäki on Yleisradion Radioateljee-toimituksen tuottaja ja perustaja. Huhtamäen historia featuren parissa tulee ilmi kolmannessa luvussa Featuren historiaa. Vastalauseena edeltävälle kappaleelle Harri Huhtamäki kokee Dokumenttiryhmän ohjelmat seuraavasti:

Ja se on sitten musta taas sääli, että keskitytään pelkästään sellaiseen suomalaiseen arkielämään (Dokumenttiryhmän ohjelmissa). Jos tehdään tylsiä, mitäänsanomattomia ohjelmia, niin pitääkö sitä sitten perustella sillä, että kuvataan suomalaista arkea. Siinä on hirveän pitkälle se, että Dokumenttiryhmä ei ole ainoa,

vaan ylipäätään tuo eurooppalainen dokumentti on mennyt sellaiseen suuntaan, että dokumentti on yhtä kuin yhteiskunnallinen ongelma. Eli yhteiskunnallinen ongelma on yhtä kuin radiodokumentti.
(Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

Huhtamäki luokittelee featuren ylä- ja alakäsitekaavioon seuraavasti:

Kuvio 4. Huhtamäen näkemys featuren sijoittumisesta suhteessa muihin ohjelmatyyppeihin. (Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

Huhtamäki erottelee featuren ylä- ja alakäsitteisiin. Yläkäsitteenä on feature, sillä se ei ole puhtaasti mitään tiettyä ohjelmatyppiä vaan niistä koostuva yhdistelmä. Alakäsitteenä toimivia puhtaita ohjelmatyyppejä ovat muun muassa kuunnelma, uutiset tai radiodokumentti. (Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

Siis kun sulla on radiossa eri lajityyppejä: uutiset, musiikkiohjelmat, makasiiniohjelmat, kuunnelma ja niin edelleen, mutta feature on tavallaan toisen asteen käsite, siis metakäsite, joka sisältää elementtejä oikeastaan mistä tahansa näistä muista ohjelmatyypeistä. Että esimerkiksi dokumentti kuuluu näihin perusohjelmatyyppeihin ja feature on sellainen, joka voi käyttää yhdessä ohjelmassa vaikka kaikki keinot, mutta se on nimenomaan se, että se on toisen asteen käsite. Siis se kuvaa jotain sellaista, joka on näiden peruskäsitteiden yläpuolella.
(Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

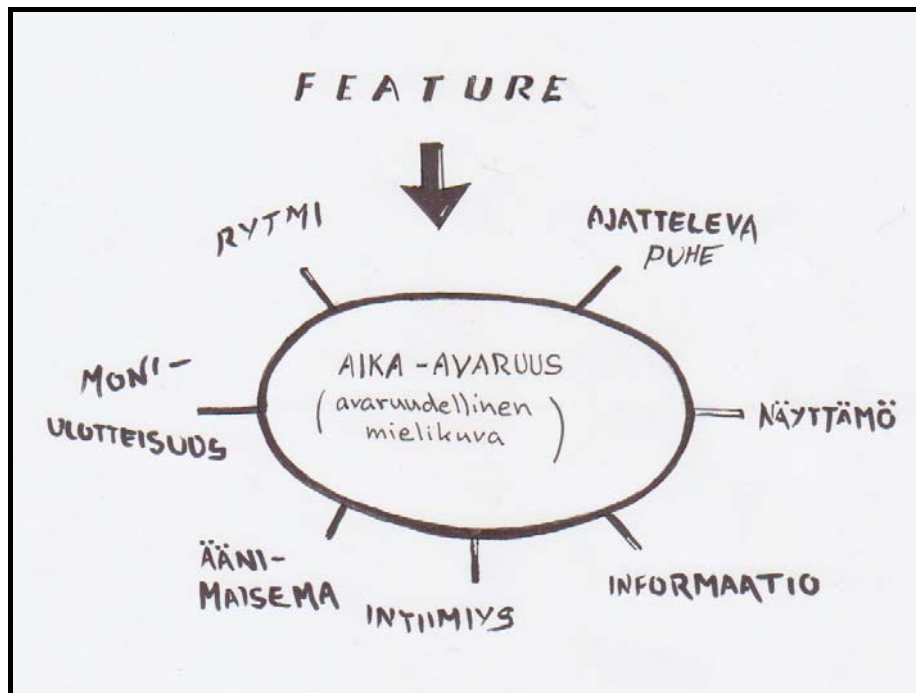
Yksinkertaistaen – Huhtamäki kokee featuren poimivan mistä tahansa muusta ohjelmatyypeistä elementtejä itselleen. Feature on ikään kuin aivan eri käsiteryhmässä kuin muut ohjelmatyypit.

Huhtamäki mainitsee tekemisen tapoja, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Featurea tehdään hyvin tekstipainotteisesti. Esseistisen, reportaasitekstimäisen, asiaohjelmatyylisen ja runollisen tekstin yhdistäminen on yleisin radiofeaturen tekstimuoto. Huhtamäki kertoo: "Pitäisi keskittyä enemmän äänitetyn materiaalin tarjoamiin mahdollisuuksiin. Lähteä enemmän äänestä kuin tekstistä." (Huhtamäki, haastattelu 10.3.2009.)

4.3 Featuretekijä Helka-Maria Kinnunen

Helka-Maria Kinnunen on näyttelijä, ohjaaja, käsikirjoittaja ja tutkija. Hän opettaa Teatterikorkeakoulussa ja on tehnyt lukuisia freelancertöitä muun muassa Yleisradiolle, joista tutkimukseni kannalta tärkein on tietenkin featureiden ohjaus ja käsikirjoitus.

Kinnunen ei niinkään näe featurea muiden ohjelmatyyppeiden joukossa, vaan omana erillisenä lajina. Kinnunen kuvailee paljon aika-avaruutta ja kuuntelemisen tilaa featuren yhteydessä. Aika-avaruudella hän tarkoittaa muista ohjelmatyypeistä eroavaa ajallista käsitystä. Kinnusen näkemykset featuresta voisi kuvata esimerkiksi seuraavanlaisesti käsittekaavioon:

Kuvio 5. Tulkinta Kinnusen featuremieteistä. (Kinnunen, haastattelu 21.10.2009.)

Niin kuin samassa mielessä, kuin jossain missä ollaan näkyvissä, niin joku missä ollaan kuuluvissa ja silloinhan se ei ole enää niin kuin puhe ja ajattelu pelkästään vaan kaikkea muutakin mitä siinä voi tehdä. Tila, jossa voi niin kuin kellua ja pulpahtella.

(Kinnunen, haastattelu 21.10.2009.)

Kinnusen mukaan tärkeää on informaatio – miten se tuodaan esiin. Feature voi olla informoiva, mutta tärkeää on jättää kuulijalle mahdollisuus oivalluksiin. Parhaimmillaan feature herättää kysymyksiä ja myöhemmin vastaa niihin. Olennaista Kinnusen mukaan on intiimiys – ikään kuin featuren sisälle voisi sukeltaa, päästä iholle tai pään sisään. Kinnunen kritisoi myös featuren tekijöitä. Featureita tekevät paljon toimittajat, jotka eivät välttämättä näe featuren tekoa taiteellisena prosessina eivätkä välttämättä uskalla kokeilla ja hypätä tuntemattomaan, kun mielessä on deadline. Kinnunen näkee radiofeaturen tulevaisuuden positiivisena ja uskoo, että uudet tekijät tuovat tarvittavaa lisäpontta suomalaiseen featureen. (Kinnunen, haastattelu 21.10.2009.)

Kinnunen puhuu myös vahvasti radiofonisen taiteen puolesta – tämä on hänen mielestään sopivampi ilmaisu radiofeaturelle. Radiolle tyypillisesti radiofoniankin rajat ovat hiukan epämääräiset; yleisimmin termillä tarkoitetaan teoksia, jotka yhdistävät sanaa, yleensä juuri niitä varten sävellettyä musiikkia ja äänitehosteita painopisteen ollessa vaihtelevasti jossakin näistä osa-alueista (Siltanen 2003, 230).

4.4 Yhteenveto

Jokainen featuren tekijä kokee ohjelmatyypin omalla tavallaan. Featuren tekijöillä ja siitä tietävillä on kuitenkin yhteinen käsitys siitä, miten hauras prosessi featuren teko on – ikään kuin se vaatisi meditatiivisen tilan syntyäkseen. Vaikka Karisto on viehtyneempi radiodokumenttiin, pitää hän featurea artistisempänä ja tekstilähtoisempänä ohjelmamuotona. On kuitenkin harhaanjohtavaa puhua ”artistisemmasta” ohjelmatyypistä, sillä voihan kaikkea radiossa kuultavaa pitää taiteena. Kun puhutaan jonkun olevan taidetta, tulisi taide-sana määritellä. Taide voidaan määritellä kevyesti ja ei-tieteellisesti seuraavasti:

Taide koostuu ihmisen luomista teoksista, jotka saavat hänessä aikaan esteettisen kokemuksen. Taide on ilmaisun, viestinnän, kannanoton ja mielihyvän tuottamisen väline. Se, onko jokin teos taidetta, riippuu tarkastelijan omaksumasta taidekäsitelmästä.
(Taide, Wikipedia.)

Taide-sana assosioituu kuitenkin johonkin korkeakulttuurisempaan, johonkin laadukkaampaan kuin toinen lajinsa edustaja. Featurella voisi sanoa olevan taiteellinen leima, mutta varsinainen radiotaide on asia erikseen. Jos kuitenkin verrataan esimerkiksi radiodokumenttia ja radiofeaturea, voidaan tutkielmassani feature määrittää jollain tasolla taiteellisemmaksi, sillä jokainen kolmesta haastateltavistani kokivat radiofeaturen sitä olevan – tämä riittää todisteeksi tutkielmani osalta.

Vaikka Huhtamäellä on selkeä käsitys siitä, mitä suomalainen radiofeature on tai mitä sen tulisi olla, on feature todellisuudessa sitä, mihin sen tekijät sitä muokkaavat. Featureita tekee laaja joukko (joista suurin osa on freelancereita), joten suomalainen feature on sitä, mitä sen tekijäjoukko sanoo sen olevan.

Yksinkertaistaen haastattelemani radioalan ammattilaiset määrittelevät radiofeaturen seuraavanlaisesti: Hannu Karisto kokee featuren olevan tekemisen tavoilta keinotekoisista, tekstilähtöistä ja ”taiteellisempaa”, kun taas Harri Huhtamäki kokee featuren olevan metatason ohjelmatyötä, muita ohjelmatyyppejä yhdistelevä sekä muita ohjelmatyyppejä ”ylempänä” oleva ohjelmamuoto. Helka-Maria Kinnunen kokee featuren erityisenä, muista ohjelmatyypeistä eroavana omana aika-avaruutena sekä tietynä kuuntelemisen muotona. Kaikki haastattelemani radioalan ammattilaiset olivat samaa mieltä siitä, että feature sisältää ajattelevaa puhetta, on aihepiiriltään laaja, on intiimi ja vaatii intensiivistä kuuntelua.

5 FEATURE PURETTUNA ESIMERKKIOHJELMIEN KAUTTA

Tutkin kolmea radiofeaturea: Matti Ripatin käsikirjoittamaa featurea *Pygmit – metsän kansa*, Helka-Maria Kinnusen käsikirjoittamaa featurea *Uni riippukeinussa – huimaavia mielenliikkeitä* sekä Leena Häkkisen käsikirjoittamaa featurea *Nainen kellarissa*. Päämääränä on löytää eroja ja samankaltaisuuksia featureiden tekotavoissa.

Featuren teossa on oltava joitain raameja – muuten ohjelmanteko olisi mahdotonta. Erottelen nämä raamit ja tekemisen eri tavat, jotta radiofeaturea olisi ammatillisesti helpompi lähestyä. Kuulijan kannalta tutkimukseni on yhdentekevä, sillä kuulijan ei tarvitse tietää, miksi jotain ohjelmatyyppiä tehdään. Tärkeää kuulijan kannalta on ainoastaan se, minkä tyyppistä ohjelmaa odottaa helpottaakseen kuunteluvalintaansa. Ohjelmatyyppien kategorisointi on siis tärkeää kuulijan, eli asiakkaan kannalta, jotta asiakas osaa ja haluaa valita markkinoilla olevan tuotteen (tässä tapauksessa radiofeaturen).

Keskityn kolmeen elementtiin: käsikirjoituksen dramaturgiseen muotoon, äänimaiseen ja kertojääniin. Nämä kolme elementtiä selvittävät featuren eri tekotapoja ja antavat tarpeelliset raamit ohjelmatyyppin ymmärtämiseen.

5.1 Featuren ominaisuuksia

Yli vuoden kestäneen tutkimusprosessini aikana en löytänyt yhtäkään (minkään kielistä) teosta, jossa listattaisiin radiofeaturen tekoprosessi ja featuren määrittävät elementit. Tämä johti siihen, että minun oli määriteltävä ne omien havaintojeni perusteella – josta tämä alaluku kertoo.

Radiofeaturen teko lähtee akustisesta ideasta ja alustavasta käsikirjoituksesta. Käsikirjoituksen tekotavat ovat erilaisia (kuten tulen toteamaan alaluvussa 5.2.1), mutta jonkinlainen alustava käsikirjoitusta muistuttava kirjallinen selvitys tekoprosessista on oltava. Tekstin mukaan toimivat tekoprosessissa kertojäänet, äänitarkkailija ja ennen kaikkea ohjaaja. Toisin sanoen vaikka ohjelmantekijä itse tietäisi prosessin kulun, osaisi tekstin ulkoa ja pystyisi toimimaan ilman fyysistä tekstiä, muu tiimi ei pysty tekemään työtään ilman tekstiä. Tiimillä tarkoitan tässä käsikirjoittajan lisäksi kertojääniä, äänitarkkailijaa sekä ohjaajaa.

McLeish vertaa featuren ja dokumentin tekotapoja prosessin painopisteiden kautta. Radiodokumentissa painopiste on aiheeseen liittyvän materiaalin keräämisessä, kun featuren painopiste on tekstissä. McLeishin mukaan featuren kohdalla on tärkeää vahva juoni, selkeä ”visuaalisuus” kerronnassa, dramaturginen kerronta ja jännitteen merkitys tiedon tarjonnassa. (McLeish 1999, 267.)

Idean ja käsikirjoituksen jälkeen on päätettävä kertojaaänet – kuinka monta kertojaa ja ennen kaikkea minkälaisia kertojien tulee olla. Ovatko he näyttelijän ominaisuudessa, ikään kuin kertoen omaa tarinaansa vai puhtaasti kertojina, yrittäen olla mahdollisimman neutraaleja. Radiofeaturen äänimaisema ei koostu pelkästään luetusta tekstistä, vaan aivan yhtä merkittävä osa äänimaisemaa on kaikki muu ääni puheen ohella. Hiljaisuuskin on äänimaisemaa – sillä on aivan oma ja merkittävä osansa radiofeaturessa (ja muissa ohjelmatyypeissä). On siis yhtä tärkeää teettää hyvä teksti (käsikirjoitus) ja rekrytoida hyvät kertojat kuin luoda mielenkiintoinen, yllättävä ja tekstiä tukeva äänimaisema. Tässä vaiheessa tekoprosessia voisi sanoa mitattavan äänitarkkailijan ammattitaito. Radioateljeen tuotantoa tehdäänkin usein yhdessä ideoiden äänitarkkailijan kanssa. Yleinen käytäntö on ”kokeilla”, miltä jokin ääni tai efekti voisi kuulostaa. Tästä voi päätellä, että usein radiofeatureissa ainakin osa äänimaisemasta on ollut ”hyviä sattumia” editointivaiheessa. Äänimaisemaa laatiessa on tehtävä kuitenkin myös tietoisia valintoja, esimerkiksi musiikin suhteen. Käytetäänkö musiikkia? Ja jos käytetään, onko se Teosto-vapaata?

Jos tarkastellaan featuren tekoprosessia kronologisesti, se etenee useimmissa tapauksissa seuraavasti:

1. Idea
2. Käsikirjoitus
3. Äänimaiseman kerääminen / tarvittavien ääniefektien äänittäminen
(2. ja 3. kohta voivat olla myös päinvastaisessa järjestyksessä)
4. Teksti äänitetään (kertojaaänet)
5. Materiaalin havainnointi (mitä meillä on – mistä aloitamme editoinnin)
6. Leikkaus
7. Miksaus
8. Viimeistely

Helka-Maria Kinnunen kiteyttää featuren tekoprosessin tärkeimmän asian seuraavanlaaisesti: ”Tuostahan olisi tullut aivan eri ohjelma, jos siinä olisi ollut eri lukijat tai et jos olisi ollut eri äänisuunnittelija” (Kinnunen, haastattelu 21.10.2009). Hän korostaa näin sanoessaan sitä, miten hauras feature on muutoksille tekijätiimissä. Jokainen tiimin jäsen tuo oman panoksensa ja muokkaa siten lopputulosta.

Myös tekniikalla on merkittävä osa featuren tekoprosessia (kuten missä tahansa muusakin radio- ohjelmassa). Lopputulos muokkaantuu myös sen mukaan, minkä tasoisella tekniikalla ohjelmaa työstetään. Jos on mahdollisuuksia äänen korkealaatuiseen muokkaamiseen, tulee lopputulos olemaan varmasti vaikuttavampi kuin huonommalla ohjelmalla. Esimerkkinä voi mainita kaksi radiotyössä käytettävää editointiohjelmää: Pro Toolsin sekä Radiomanin Quick Edit Pron. Quick Edit Pro on tarkoitettu nopeatempoiseen uutistyyöskentelyyn. Siitä huolimatta sillä tehdään muun muassa Yle Kulttuurin tuottamia muutaman tunnin mittaisia musiikkiohjelmaa. Huomattavasti järkevämpää ja laadullisempaa olisi tehdä vastaavia ohjelmia sellaisella editointiohjelmalla, jolla on valmiudet äänen ja efektien muokkaamiseen. Radioateljteen ohjelmia tehdään Pro Tools -editointiohjelmalla, joka on tarkoitettu musiikin ja elokuvan editoimiseen ja tuottamiseen. Studio tulisi myös olla niin sanottu kaksiosainen studio, jossa on eroteltu toisistaan tarkkaamo sekä äänitystä varten tarkoitettu tila (kuva 4).

Kuva 4. Radiofeaturen teossa on hyvä käyttää niin sanottua kaksiosaista studiota, jotta kertojäänen saadaan äänitettyä mahdollisimman puhtaana (Radioateljteen studio).

5.2 Yksityiskohtainen analyysi

Valitsin tutkittavaksi kolme radiofeaturea: Matti Ripatin käsikirjoittaman *Pygmit – metsän kansa*, Helka-Maria Kinnusen käsikirjoittaman *Uni riippukeinussa – huimaavia mielenliikkeitä* sekä Leena Häkkisen käsikirjoittaman featuren *Nainen kellarissa*. *Pygmit – metsän kansa* sekä *Nainen kellarissa* olivat jo valmiiksi mielessäni, kun pohdin mahdollisia tutkittavia featureita. *Uni riippukeinussa* -featuren otin kolmanneksi syystä, koska muistin sen selvästi muutaman vuoden takaa. Se oli ensimmäinen radiofeature, johon olin kiinnittänyt huomiota radiokuulijana. Valitsin siis *Uni riippukeinussa*, jotta yksi featureista olisi kuulijan valinta. Featureiden vapaamuotoiset sisältökuvaukset löytyvät tutkielman liitteestä 2. Kerron nyt lyhyesti jokaisesta featuresta:

Pygmit – metsän kansa kertoo Afrikan trooppisilla alueilla eläneestä väestöstä – heidän tavoistaan ja rituaaleistaan. *Nainen kellarissa* koostuu Vilja-Tuulia Huotarisen runoista runokokoelmassa Naisen paikka. *Uni riippukeinussa* kertoo metaforisesti huimauksesta – siitä, mitä huimaus kirjoittajalle merkitsee. Kyseisen featuren teemoja ovat muun muassa irrottautuminen, uudistuminen, elämän muutokset, heittäytyminen tuntemattomaan, henkinen huimaus ja kevenemisen nautinto (Kinnunen 2010).

Seuraavaksi vertailen edellä mainituissa featureissa kolmea elementtiä: käsikirjoituksen dramaturgista muotoa, kertojajääniä sekä äänimaisemaa puheen ohella. Vertailemalla näitä kolmea elementtiä havainnoin eroja radiofeaturen tekotavoissa. Tämän jälkeen vertaan edellisessä luvussa radioalan ammattilaisten kertomia ajatuksiaan featuresta itse havainnoimiini faktoihin featureiden purkujen jälkeen.

5.2.1 Käsikirjoituksen dramaturginen muoto

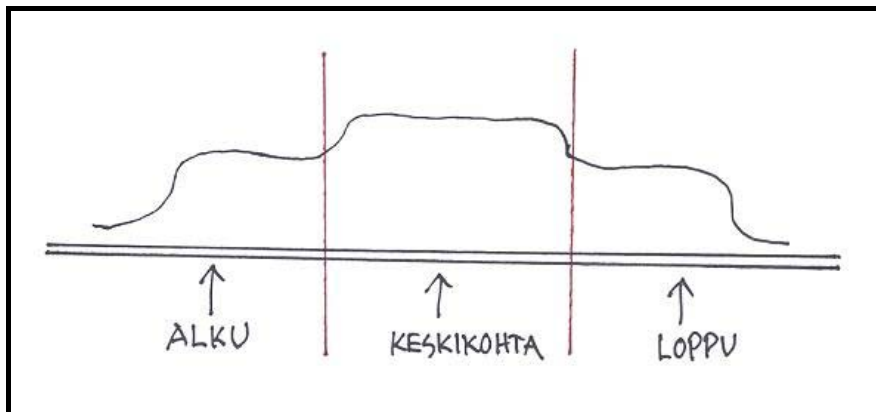
Jotta pystyn vertailemaan tutkittavien featureiden käsikirjoituksia, minun on ensin selvitettävä dramaturgian pääpiirteet. Käsikirjoituksella tarkoitan tässä sitä fyysistä tekstiversiota, jota käsikirjoittaja ja ohjaaja ovat käyttäneet editointivaiheessa.

Korvalle kirjoittava kirjoittaja on väkisin tekemisissä herkemmän, intiimimmän, yhtä aikaa aremman ja rohkeamman vastaanottosuhteen kanssa kuin esimerkiksi tv-kirjoittaja. Kun kirjoittaja kirjoittaa äänimateriaalia, hänen on syytä ottaa huomioon kirjoittavansa nimenomaan kuuloaistille. (Siltanen 2003, 224–225.) On selvää, että

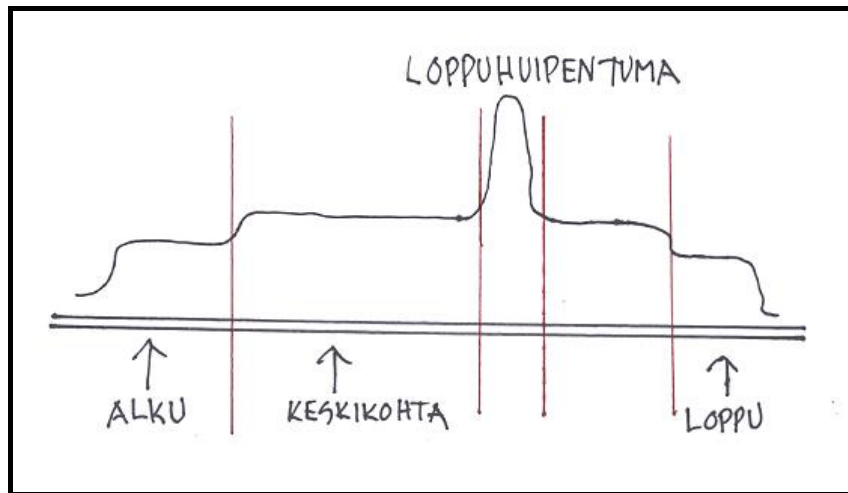
radioon tehty käsikirjoitus on kirjoitettava niin sanotusti korvalle. Tässä luvussa tutkin sitä, *miten* dramaturgia muodostuu kussakin tekstissä ja minkälaisia eroja niissä on.

Dramaturgialla tarkoitan sitä, missä järjestyksessä teoksen (tässä tapauksessa radio-features) eri elementit ovat järjestetty. Myöskin itse elementit voivat vaihdella kussakin käsikirjoituksessa. Dramaturgia ymmärretään perinteisesti antiikin kreikkalaisen filosofin Aristoteleen kirjoittaman *Runousopin* mukaan. Aristoteles analysoi *Runousopissa* antiikin ajan näytelmiä – pääosin epiikkaa ja tragediaa. *Runousoppia* on käytetty merkittävänä dramaturgian peruspilarina ja se on vaikuttanut huomattavalla tavalla esimerkiksi eurooppalaisen kirjallisuuden syntyyn sekä nykypäivän tv- ja elokuvadramaturgiaan. Aristoteleen tarkoitus oli yksinkertaisesti löytää vastaus siihen, miten hyviä tarinoita kerrotaan.

Yksinkertaistaen Aristoteles (1967, 5–25) kirjoitti samasta draaman kaaresta, jonka väitän jokaisen ihmisen, joka on koskaan seurannut mitään tarinankerrontaa, tunnistavan. Alku, keskikohta ja loppu (kuvio 6). Tästä kehittyneempänä muotona voisi pitää kaarta, johon lisätään loppuhuipentuma ennen loppua (kuvio 7). Näin kirjoittaessani väitän, että draama on yhtä kuin jännite.

Kuvio 6. Draaman kaari tarinassa/näytelmässä/teoksessa Aristoteleen mukaan

Kuvio 7. Kehittyneempi draaman kaari

Runousoppi analysoi nimenomaan draamaa. Tästä syystä on ehkä harhaanjohtavaa analysoida featurekäsikirjotusta draaman käsikirjoittamisen kautta. Väitän kuitenkin, että jokaista tarinaa voi analysoida *Runousopin* antamalla välineillä. Vertailen siis seuraavaksi dramaturgian piirteitä eli toisin sanoen jännitteen määrää kussakin featuressa.

Pygmit – metsän kansa -featuren jännite syntyy heti alussa harvalla ja painokkaalla kertojapuheella: "Sademetsä... Metsän reuna... Belgian Kongo... 1950-luku... Ihan totta." Tämä on selkeä draaman kaaren alku. Tämän jälkeen featuren aiheesta - pygmeistä – paljastetaan pikku hiljaa lisää. Tämän kaltainen vähitellen paljastuva totuus tai vaikka ainoastaan vähitellen paljastuva alkuasetelma koko tarinalle on draamalle hyvin ominaista. Eräs vahva dramaturginen aspekti tekstissä on itse teksti. Tapa kirjoittaa. Käsikirjoittaja Matti Ripatti on tehnyt valinnan kirjoittaessaan paljon he-muodossa sekä olemalla tyylillisesti lähellä – kuin tuntien ja tietäen pygmien tavat luonnostaan. Tämä on tärkeää featuren onnistumisen kannalta, sillä harva jaksaa kuunnella niin sanottua valistusradiota tai opetusnauhaa pygmien elämästä.

Tämmöisen ohjelmatyyppin perusongelma on se, että helposti se kuulostaa sellaiselta opettajamaiselta besserwissereiltä, joka tulee ja sanoo miten asiat on.
(Radioateljee esittää: Kulttuuria korville -audiosta ote)

Vaikkakin *Pygmit*-tekstissä on tarinassa tapahtuvaa jännitettä, kuten hautajaisseremoniasta kertominen ja niin edelleen, ei dramaturgiaa ole tässä käytetty kuten siihen olisi ollut mahdollisuus. Loppuhuipentumaa olisi voinut käyttää hyväkseen ja saada siten tarinaan draamalle ominaista jännitettä. Featuren lopussa olisi voinut käyttää myös tunnistettavuutta ja draaman kaaren mukaista lopetusta. Tunnistettavuudella

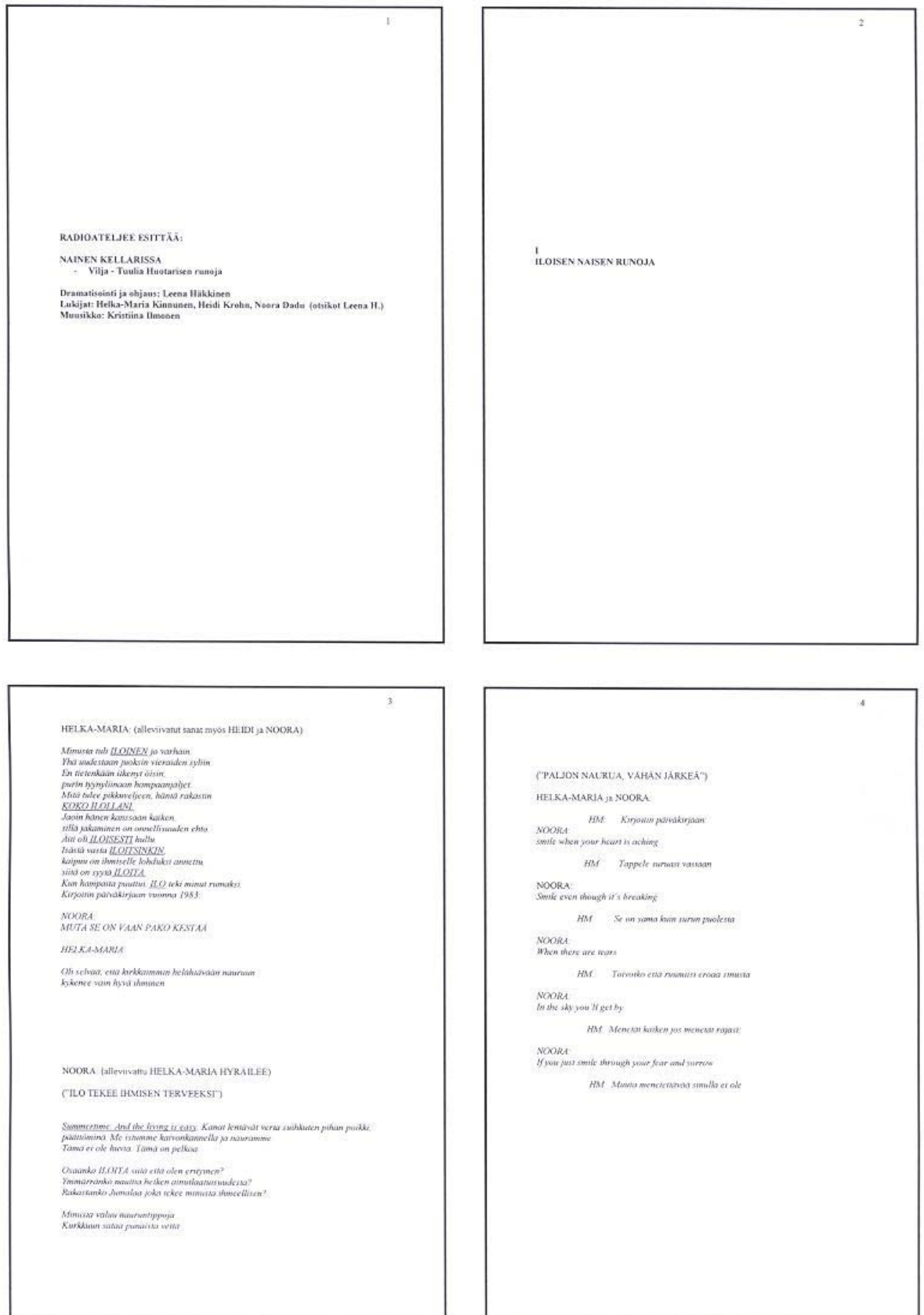
tarkoitin jotain teemaa, joka on esitelty teoksen alussa. Kun teemaa käytetään myös lopussa, saa katsoja metaforisesti vapautuksen tarinasta sulkemalla tarinan saman teeman mukaisesti kuin millä se alkoi. Tässä tapauksessa se olisi tarkoittanut samaa harvasanaista ja painokasta kertojaaääntä. Tärkeä dramaturginen keino featureissa on äänimaisema – tarkemmin miten sitä on hyödynnetty dramaturgisesti. Esimerkiksi miten äänitehosteita on rytmitetty ja miten äänet korostavat mitäkin osaa teoksessa. Tätä kerron lisää alaluvussa 5.2.3.

Leena Häkkisen käsikirjoittaman *Nainen kellarissa* -featuren jännite syntyy runojen sisällä, ei niinkään runojen järjestyksessä. Järjestyksellä tarkoitan tässä dramaturgian perimmäistä olemusta, eli sitä, missä järjestyksessä teoksen elementit ovat. Runoista olisi voinut tehdä "matkan" – käyttää runojen sisältöjä yhtenäisenä tarinana. Toki se tässäkin muodossa on sitä, mutta jollain tavalla selkiyttäen runojen järjestystä käsikirjoituksessa, olisi featureen saanut kokonaisuudessaan suuremman *jännitteen*. Käsikirjoitus itsessään on toki jo dramaturginen teos. Häkkinen on käsikirjoittajana ja dramatisoijana muokannut runojen järjestyksen, kertojien tavan puhua sekä äänimaiseman käytön – luoden näin runoista kokonaisuuden. Äänimaisemalla on huomattava dramaturginen merkitys – musiikin ja efektien rytmitys luo tarvittavaa ja tarpeellista jännitettä featureen. Näin myös tässäkin featuressa. Äänimaisemalla saatetaan kuulija runojen äärelle – luodaan siis jännitettä, dramaturgiaa. Osa äänimaisemasta kuitenkin riitelee runojen sisällön kanssa – tätä tutkin lisää alaluvussa 5.2.3.

Helka-Maria Kinnusen käsikirjoittamassa *Uni riippukeinussa* -featuressa on tutkimistani kolmesta teoksesta selkein dramaturgia. Tässä tekijä luottaa tekstiin, tietää sen riittävän jännitteen luomiseen. Kyseisessä featuressa on useita kohtia, joissa hiljaisuus ei ole pelkästään tehokeino. Tekijä on tehnyt valinnan, että kuulijalle riittää jo itsessään teksti dramaturgisena keinona. Tekstikokonaisuuksien välissäkään ei tarvita välttämättä muuta äänimaisemaa jännitteen luomiseen. Toki äänimaisemaa on käytetty runsaasti koko teoksessa, mutta ei päälle liimatulla tavalla. Feature koostuu useasta tarinasta, joista kukin käsittelee huimausteemaa. Draaman kaarta on käytetty oivallisesti. Heti alussa kuuntelun valtaa rauhallisuus seesteisestä tilasta luonnossa, jossa henkilö tarkastelee puita ja niiden latvoja – kietoen tämän kaiken huimausteemaan. Samaan rauhallisuuteen palataan featuren lopussa, keskivaiheen jännitystarinan jälkeen. Näin tapahtuu aiemmin tutkimuksessa mainittu samastuminen. Alussa esiteltyyn teemaan siis

palataan lopussa – näin annetaan kuulijalle henkinen vapautuminen aiheesta ja teoksesta.

Kun tarkastellaan käsikirjoituksia muotoseikkojen perusteella, on jokainen omanlaisensa. Leena Häkkisen käsikirjoitus oli tutkimistani featureista muotoseikallisesti selkein (kuva 5). Muotoseikallisesti featuren käsikirjoitukseen ei siis ole tarkkaa määritelmää, toki käsikirjoituksen päänormit pätevät missä tahansa draamallisessa teoksessa. Tai *voivat* päteä. Kuten tässä todistan, featuren muotoseikat voivat olla mitä tahansa, kunhan ne ovat selkeitä tekijöille.

Kuva 5. Esimerkki huolitellusta käsikirjoituksesta (osa Leena Häkkinen käsikirjoituksesta: *Nainen kellarissa*)

Sama ongelma kuin ääneen puhumisessa, on ääneen kirjoittamisessa. Se, että välttää semmoinen esitelmä ja kaikkitietävyys, aina oikeassa oleminen, mutta siten samalla kirjoittaa ikään kuin mielenkiintoisesti ja monimutkaisista asioista tarpeeksi monimutkaisesti, toisin sanoen että ei hukata asian ydintä... Se on aivan eri asia kuin kirjoittaa silmille ja se on hyvin vaikeeta. Koska kirjoittaminen toimintana – se toimii jotenkin silmän ja käden yhteistyönä, mulla ainakin. Oikeastaan kaikki tekstit pitäisi vähintäänkin lukea ääneen, että tietää onko ne ylipäättään puhuttavissa.
(Radioateljee esittää: Kulttuurilla korville -audiosta ote)

Radiolle kirjoittaessa tärkeää on tiivistäminen. Siten tekstistä tulee välttämättä erilaista kuin kirjoittaessa niin sanotusti silmille. Suuriakin asioita on osattava kuvata muutamilla sanoilla. Kirjoittajan täytyy muistaa, että kuulija tulee houkutella kuunteluun. Hänet täytyy saada vakuuttuneeksi siitä, että tämä kannattaa kuunnella. Käsikirjoittajan täytyy osata vapautua tekstin kirjallisesta rakenteesta ja kuulla se puhuttuna. On kuitenkin mahdotonta määrittää yhtä tapaa, miten radiofeatureita tulisi kirjoittaa. Tekstin muoto riippuu siitä, miten teksti on tuotettu – esimerkiksi pohjautuuko teksti runoihin. On hyvin yleistä käyttää runoja featureissa, sillä runon mitta on sopiva puhutuksi – se jättää tilaa ajatuksille, on intensiivinen ja tuo myös automaattisesti dramaturgista sisältöä.

Voisi kuitenkin kysyä, tarvitseeko radiofeaturen ylipäättään olla alisteinen dramaturgialle. Ei tietenkään, mutta väitän, että on tarina sitten minkä hyvänsä ohjelmatyyppin takana, draaman kaari sekä muut dramaturgiset piirteet tuovat siihen toisen ulottuvuuden.

5.2.2 Kertojaaänet

On mahdollista tehdä radiofiktiota, jossa puhe on vain säestävässä ominaisuudessa, äänimattona, yksittäisinä aforismeina, sanapisaroina. Näin äänimaailmalle jää enemmän tilaa. Tällöin ongelmana on vain riittävä informaatiotason ylläpito. Siksi onkin hyvä muistaa, että yksittäinen näyttelijä harvoin voi tietää, minkä painoarvon hänen osuutensa lopullisessa kokonaisteoksessa saa. Vain hyvin kokenut elokuva- tai kuunnelmanäyttelijä ennakoi suorituksessaan tekniikan ja jälkikäsitteilyn vaikutuksen. (Hirvonen 2003, 235.)

Hirvonen tarkoittaa tällä sitä, että kertojäänillä ei välttämättä tarvitsisi olla niin suurta painoarvoa. Painotuksen voisikin kääntää joskus pääläelleen – antaa äänimaiseman olla tärkein elementti, puheen tullessa vasta toisena. Tällöin kuitenkin informaatio kärsisi väistämättä. Mutta entä sitten? Onko featuren oltava aina informatiivinen?

Kaikissa kolmessa tutkimassani featuressa oli kertojäänillä sama elementti – intiimiyys. Teknisesti tämä tarkoittaa sitä, että mikrofoniin puhutaan läheltä, rauhallisesti ja jopa hieman monotonisesti – niin ettei äänen korkeus eikä voimakkuus juuri varioi. Tämä elementti kuuluu selkeästi featuren peruselementteihin. Kaikissa featureissa käytettiin myös useampaa kuin yhtä kertojaa. *Pygmit – metsän kansa* -featuressa sekä *Uni riip-pukeinussa* -featuressa on käytetty sekä nais- että mieskertojaa, kun taas *Nainen kellarissa* -featuressa on käytetty ainoastaan naiskertojia, mikä on tietenkin perusteltua runojen kertoessa naisen elämästä.

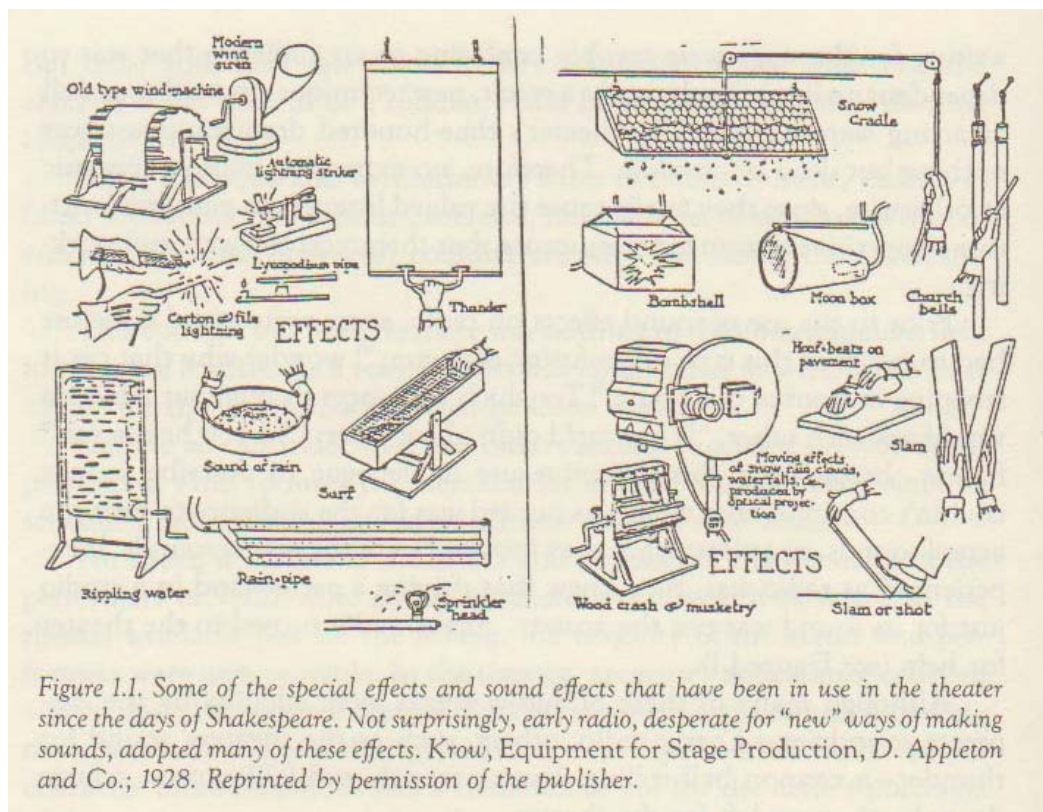
Useiden kertojien käyttäminen muokkaa tekstiä persoonattommaksi, mikä on juurikin tarpeellista. Jos featuressa on yksi kertoja, tulee siitä helposti vaikutelma tekstin henkilökohtaisuudesta eli vaikutelma siitä, että kertoja kertoo hänen roolihahmolleen tapahtuvia kokemuksia, elämyksiä tai mielikuvia. Toki jos on tarkoituksenakin käyttää kertojia näyttelijöinä, luoden heille juuri roolihahmot tekstin kautta, asia on silloin eri. Kertojat voisivat puhua eri intensiteeteillä featureissa – tekstin mukana. Näissä kolmessa tutkimassani featuressa kuitenkin intensiteetti oli kertojien välillä hyvin samanvahvuinen kuin myös featureiden välillä. Kaikissa kolmessa käytettiin myös samaa tehokeinoja kertojien puheessa; toinen kertoja jatkaa toisen kertojan aloittamaa asiaa. Kertojäänien vaihtelu fraasin keskellä toimii erinomaisesti alleviivaajana ja kyseisen kohdan merkittävyyden lisääjänä, mutta usein käytettynä voi olla myös ärsyttävä elementti.

Kertojan ja muun äänimaiseman yhdistäminen on huomioon otettava seikka. Se, puhuuko kertoja yksin niin sanotusti puhtaana vai onko taustalla jotain muuta äänimaisemaa, on merkittävä asia kuulijan kannalta. Ei siinä määrin merkittävä, että kuulija kiinnittäisi juuri siihen asiaan huomiota, mutta merkittävä sillä tavalla, *mihin* kuulija kiinnittää huomiota. Jos kertojien puheesta tulee kuulijalle sellainen olo, että hän kertoo tätä tarinaa juuri minulle, voi kertojäänänen sanoa onnistuneen työssään erinomaisesti. Myös muiden tehosteiden käyttö puheessa on merkittävää. Onko puheeseen lisätty kaikua – niin sanottua lyhyttä vai pitkää kaikua? Onko äänen taajuuksia korjailtu?

Entä onko käytetty muita tehosteita? Kun teoksen ainoa aisti on kuulo, on äänen jokaisella vivahteella teosta muokkaava merkitys.

5.2.3 Muu äänimaisema

Muulla äänimaisemalla tarkoitan tässä kaikkea muuta ääntä puheen ohella. Hyvin toimiva, vaihteleva äänimaisema ei välttämättä rytise, pauku eikä soi koko ajan. Äänimaiseman ei tarvitse edes kuulua koko ajan, emmehän normaalissa elämässäkään havainnoin ympäristöämme kuin vain hetkittäin. (Kujala, Lahti & Tamminen, 204.) Radiofeaturen kohdalla muu äänimaisema on kuitenkin oleellinen. Muulla äänimaisemalla tarkoitetaan musiikkia, äänitehosteita tai tehosteena käytettävää aitoa ääntä. Ero tehosteäänien ja aitojen äänien välillä on se, että tehosteäänien on usein tuotettu keinotekoisesti, esimerkiksi sateen ääntä voidaan tuottaa lukemattomilla eri tavoilla. Aito ääni olisi tässä tapauksessa fyysisesti ulkona äänitettyä sateen ääntä.

Kuva 6. Esimerkkejä tehosteäänien tekotavoista (Mott 1993, 8).

Yllä olevasta kuvasta käy ilmi, miten usein tehosteet tehdään keinotekoisesti. Vielä useammin ne ovat valmiiksi tehty tehostelevyille tai tehostearkistoon, josta tarvittava

ääni on nopeaa ja vaivatonta poimia featuren editointivaiheessa. Nykyään äänimaisema koostetaankin pääasiassa joko tehostelevyiltä tai autenttisena äänenä. Mainittakoon, että kuitenkin omassa koulutuksessa olemme tehneet äänitehosteita paljon itse – juurikin edellä olevien kuvien tavoin.

Pygmit – metsän kansa -featuressa äänimaisema koostuu tekstissä kerrottavien pygmiheimolaisten elämään liittyvistä asioista. Kokonaisuudessaan featuressa kuullaan muun muassa seuraavia ääniä: lintu, heinäsiirkka, karhu, norsu, eläinten taisteluääniä, alkuperäiskansojen kielisoitin, pilli, torvi, rummut, sade, lasten laulu, pygmien huutelu, paljon rituaalinomaista laulua ja soittoa sekä myös sopivasti hiljaisuutta. Äänimaisema tukee hyvin tekstiä, sen ollessa niin sanottua kuvitusääntä, eli äänimaisema on sitä, mistä juuri sillä hetkellä tekstissä puhutaan. Kertojäänet puhuvat usean kerran myös ilman äänimaisemaa. Tämä toimii hyvin, sillä koko feature on täynnä ääntä, välillä jopa siihen pisteeseen asti, että tuntuu äänten olevan kokeiluja – ”kokeillaan tätä ääntä vielä näiden päälle – miltähän se kuulostaisi”. Toisin sanoen välillä äänimaisemasta tulee viimeistelemätön vaikutelma. Kokonaisuudessaan kuitenkin äänimaisema on kiehtova, innostava ja mukaansa tempaiseva.

Nainen kellarissa -featuressa äänimaisema koostuu äänistä, jotka joko tukevat tekstiä tai ovat ikään kuin metaforisia ääniä, miellelyhtymiä, tunnelmaääniä, jotka eivät siis suoraan liity juuri siinä hetkessä puhuttavaan asiaan. Featuressa kuullaan muun muassa seuraavia ääniä: rumpu, pilli, munniharppu, triangeli, nariseva ovi, alkuperäiskansojen soitin, linnut, laulua (”Summertime”), ääniä metsässä, ihmisten hälinää, naurua, sairaalalaitteiden ääniä, lasten leikkiä, veden liplatusta sekä yhtä lailla kuin *Pygmit – metsän kansa* -featuressa, myös hiljaisuutta ja taukoja. Erityisen vaikuttavasti on kuvattu hetki, jossa runossa nainen istuu metsän äärellä kannolla – äänimaisema on hienovarainen, aito ja rauhoittava. Toisaalta äänitehosteena käytettävä munniharppu ei tue runoja, vaan erottuu jollain tapaa häiritsevänä elementtinä, täysin irrallisena. Kokonaisuudessaan äänimaisema ei täysin tue runoja, vaan ajoittain elää kuin omaa elämänsä välittämättä kyseessä olevan runon intensiteetistä. Kertojäänissä on käytetty paljon kaikua. Tämä tuo tarvittavaa runomaisuutta ja tietynlaista mystiikkaa kerrontaan. Myös toistoa ja jatkoa on käytetty oivallisesti kertojäänissä. Jatkolle tarkoitan sitä, että toinen kertoja jatkaa toisen kertojan aloittamaa fraasia, kun taas toistolla tarkoitan sitä, että esimerkiksi yksi sana voidaan toistaa useamman kerran painottaen sen merkitystä.

Uni riippukeinussa -featuressa äänimaisema koostuu useasta eri teemasta. Feature on rakenteeltaan erilainen kuin kaksi muuta tutkimaani featurea, tämä tekee äänimaisemasta myös hieman erilaisen – tässä tapauksessa hieman sekavamman. Featuressa kuullaan muun muassa seuraavia ääniä: kirjoituskone, piano, urut, instrumentaalimusiikkia, kolahduksia, lintu, metsän ääniä, sade, ukkonen, koneiden kohinaa, ääniä juna-asemalla sekä huomattavasti rohkeammin käytettyä hiljaisuutta verrattuna kahteen toiseen featureen. Tästä esimerkkinä on featuressa ensimmäisen kymmenen minuutin jälkeen oleva kohta, jossa ei ole mitään muuta äänimaisemaa puheen ohella. Tätä edeltävässä kohtauksessa on runsas äänimaisema, siksi äänimaisematon kohta toimii erinomaisesti. Tässä featuressa on myös käytetty selkeämmällä tavalla stereokuvaa verrattuna kahteen muuhun tutkittavaan featureen. Myös pisteäänät ovat selkeämpiä, hätkähdyttävämpiä. Esimerkkinä pisteäänestä on veitsen iskua muistuttava nopea ääni. *Uni riippukeinussa* on hyvin runsas ääniefekteineen, mutta sen vastapainona myös hyvin rohkea hiljaisuudessaan.

Kuten edellä käy ilmi, äänimaisemalla on dramaturgisesti selkeä tehtävä. Pelkkä puhe ei vielä tee featuresta tarpeeksi kiinnostavaa. Äänimaisema featuressa on kuin kuva televisiossa – se viimeistelee tuotoksen ja tekee siitä taiteellisen teoksen. Kirsti Penttinen kirjoittaa teoksessaan *Radion ja Television ohjelmityön perusteet* (1985, 40–41) seuraavasti: Featurelle on ominaista tekijänsä omavalintainen ote ääniainesten käsittelyssä. Se on tietoisesti draamallinen ja ohjelman tekninen toteutus on huolellinen. Tekijä ohjaa kuulijan mielikuvitusta elämän äänillä ja rytmisesti käytetyllä musiikilla. Feature on monitasoinen, moniselitteinen ja täyteläinen kokonaisuus, joka kasvaa yli arkitodellisuuden.

5.3 Yhteenveto

Äskeisessä alaluvussa 5.2 vertailin kolmea elementtiä kolmessa eri featuressa. Elementit olivat käsikirjoituksen dramaturginen muoto, kertojääänät sekä muu äänimaisema.

Väitän, että jokaisessa tarinassa on dramaturgiaa – kerrotaan se sitten metsäretkellä nuotion äärellä tai radiofeaturessa. Kautta aikojen ihmiset ovat kertoneet tarinoita ja tarinankerronnalle ominaisin piirre on tunnistettavasti aina ollut jännite. Väistämättä jokainen toteutettu teos on jossain määrin dramaturginen. Radiofeaturen kohdalla dramaturgiaa käytetään tarinankerronnan keinona enemmän kaikessa muussa siihen

sisälletyissä äänimaisemassa kuin itse tekstissä (puheessa). Tarkoitan tällä nimenomaan tehosteilla kerättyä, luotua maailmaa, kuten metsän ääniä tai muita vastaavia. Tätä ominaisuutta on käytetty kussakin featuressa. Muotoseikallisesti varsinaiset käsikirjoitukset olivat kaikki erilaisia – sen selkeämpää mallia ei siihen siis ole.

Kertojaäänillä on ehdottoman tärkeä osuus featuressa – ilman kertojia feature olisi pelkkä ääniteos. Se, millä intensiteetillä ja millä tehosteilla kertojien puhetta on muokattu, vaikuttaa heti sanomaan. Näissä kolmessa featuressa kertojaäänit olivat hyvin samankaltaisia intensiteetissään ja mikrofoniteknikan käytössä. Kertojaäänien tapa puhua onkin yksi selkeä featuren ominaisuuksista.

Muu äänimaisema on melkein yhtä tärkeä osuus featurea kuin kertojaäänit. Muu äänimaisema featuressa on kuin sanaton viestintä keskustelutilanteessa. Se tunne, mitä teksti itsessään ei pysty välittämään, mutta on kuitenkin oleellinen tarinan kannalta, voidaan luoda äänimaisemalla. Toisaalta äänimaisemaa voidaan käyttää myös harhauttavana elementtinä, jotta kaikki ei olisi niin sanotusti päälle liimatun kuuloista. Tarkoitan tällä sitä, että jos tekstissä mainitaan esimerkiksi lastentarha, ei äänimaisema olisi välttämättä aina juuri sillä hetkellä lastentarhasta. Tarkoituksenmukainen kiusaaminen ja useamman kerran teoksen aikana tapahtuva harhaanjohdattaminen ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista eikä teoksen kannalta oleellista.

Yhteenvetona äskeisen alaluvun vertailuille totean, että selkeästi pysyviä ja toistuvia elementtejä featuren teossa ovat kertojien intensiteetti, tekstilähtöisyys sekä äänimaisemalla ”leikkiminen”. Tekstilähtöisyys oli totta näissä kolmessa featuressa, mutta on olemassa myös täysin tekstittömiä, ääniin pohjaavia featureita. Äänimaisemalla leikkimisellä tarkoitan sitä, miten jokaisessa featuressa oli hetkiä, jolloin äänimaisema kuulosti kokeiluilta – ”kokeillaan tätä ääntä tähän, ehkä se toimii” – toisin sanoen äänimaisema kuulosti paikoitellen täytteeltä, ei niinkään tekstiä tukevalta tunteelta. Yhtenäistä jokaisessa featuressa oli myös kertojien ja äänimaiseman tasapaino.

6 POHDINTAA

Opinnäytteeni rajaus muuttui moneen otteeseen prosessin aikana. Ensiksi yritin selvittää radiofeaturen ja radiodokumentin eroja ja todistaa, ettei featuren tarvitse olla dokumentaarinen. Tämä osoittautui kuitenkin haastattelujen pohjalta itsestäänselvyydeksi

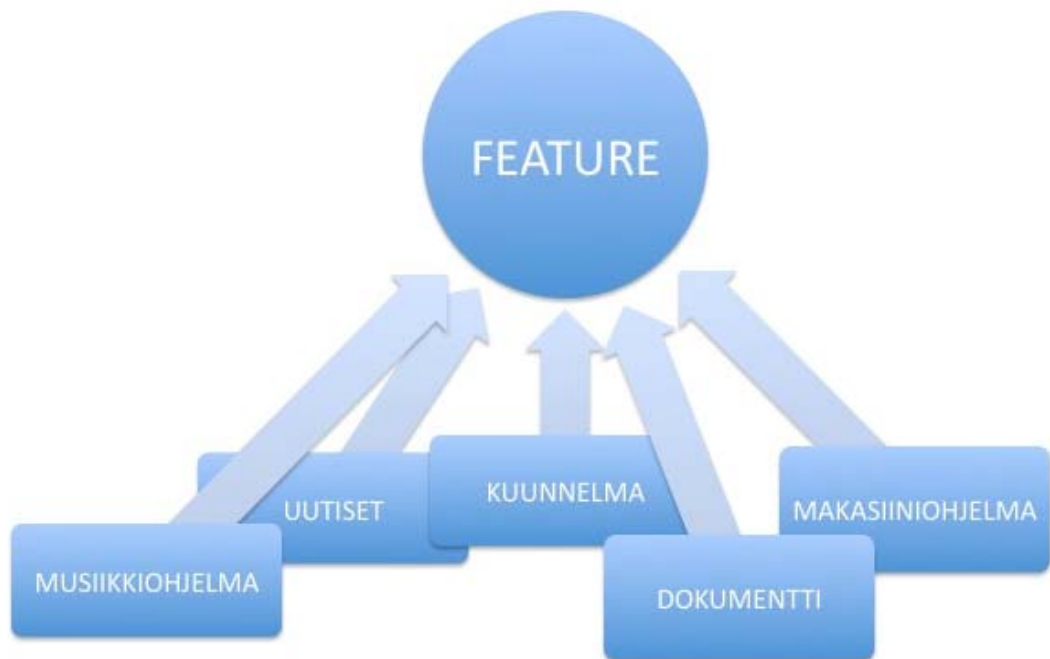
– ainakin radioammattilaisten mielestä. Oli siis turhaa tutkia jotain, joka jo tiedettiin. Tämä kertoo kuitenkin myös siitä, miten epämääräinen käsitys minullakin oli kyseisestä ohjelmatyypistä. Kesti vuoden, ennen kuin pääsin kunnolla kiinni opinnäyteaiheeseeni. Päätin lähteä tarkastelemaan asiaa juurikin siltä kannalta kuin en tietäisi mitään radiofeaturesta. Minun tulisi yksinkertaisesti selvittää, mitä feature tarkoittaa, miten sitä tehdään ja kuka sitä tekee. Tätä on tutkimukseni.

Alussa oli selvitettävä perustermejä radiofeaturen ympäriltä. Halusin pitää mielessä ajatuksen siitä, että kuka tahansa voi lukea tutkimukseni, ilman että on itse radiotyön ammattilainen. Päädyin kolmeen perustermiin, jotka määrittävät alueen radiofeaturen ympärille: radio-ohjelma, formaatti ja radiofeature. Feature on yksi radiossa kuultavista ohjelmatyypeistä (eli radio-ohjelmista). Formaatti oli selvitettävä sen takia, jotta kuulija ymmärtää jokaisella kanavalla olevan omat formaattinsa. Radiofeaturen sisältö riippuu osittain siis myös siitä, millä kanavalla se esitetään. Tässä tapauksessa ja Suomen tapauksessa radiofeaturea voi kuulla ainoastaan Yle Radio 1:stä. Radiofeature sanana oli myös selvitettävä, sillä eri maissa feature-sanalla tarkoitetaan hieman eri tyyppistä ohjelmaa. Tässä tutkimuksessa keskityin ainoastaan suomalaiseen radiofeatureen.

Seuraavaksi käsittelin radiofeaturen historiaa, jotta ymmärtäisimme mistä sen juuret ovat tulleet. Näin ymmärrämme paremmin myös sitä, mitä feature on tänä päivänä. Tietynlainen kuppikuntaisuus featurepiirissä on hyvin ymmärrettävissä juurikin historian kautta – Radioateljeen perustajan Harri Huhtamäen ollessa edelleen kolmenkymmenen vuoden jälkeen ”ykkösmies” featurepiireissä. Tämä johtaa siihen, miksi tutkimukseni on tärkeä. Tietoa radiofeaturesta on hyvin vähän tarjolla – vielä vähemmän suomenkielisenä materiaalina. Tietoa on saatavilla melkein ainoastaan featureita tehneiltä. Niin sanottu kuppikuntaisuus eri toimituksissa johtaa helposti siihen, ettei uudet mediatyöntekijät päädy helpolla näihin toimituksiin. Tarkoitan tällä sitä, että kynnyks alkua radiofeaturen tekijäksi Suomessa on melko suuri, sillä tietoutta ohjelmatyypistä on niin vähän. Siksi näinkin pienet tutkimukset ovat tärkeitä, jotta ainakin tietoisuus ohjelmatyypistä kasvaa uusien mediatyöntekijöiden joukossa.

Kolmen radioammattilaisen vertailussa erottelin heidän käsityksiään featuresta. Hannu Karisto edusti tässä ei-featurentekijää, Harri Huhtamäki niin sanottua konkaritekijää sekä Helka-Maria Kinnunen yksittäistä Radioateljeen freelanceria. Kaikki kolme olivat yhtä mieltä featuren tekstilähtöisyydestä. Kärjistetysti kuitenkin Karisto koki featuren

jollain tasolla keinotekoisemmaksi kuin esimerkiksi radiodokumentin, joka hänen mukaansa pääsee enemmän ihmisten äärelle – kuten voisi ilmaista ”iholle”. Huhtamäki päinvastoin piti featurea täysin eri käsittekaaviossa kuin muita radion ohjelmatyyppejä. Hän puhuu paljon metatason käsitteestä featuren yhteydessä. Tässä tarkennettakoon, että metakäsitteellä Huhtamäki tarkoittaa käsitteellistämätöntä. Featurea ei siis voida käsitteellistää johtuen siitä, että se on osa muita käsitteitä eli muita, sen alla olevia ohjelmatyyppejä (kuvio 8.)

Kuvio 8. Huhtamäen näkemys featuresta. Yllä metakäsite feature, alla ohjelmatyypit, joista feature ottaa ominaisuuksia.

Kinnusen käsitys featuresta oli hieman erilainen kuin Huhtamäen ja Kariston. Hän ei niinkään keskittynyt siihen, minkä ohjelmien joukossa feature on vaan enemmän juuri featuren ominaispiirteisiin. Kinnunen kokee featuren muista ohjelmatyypeistä eroavana omana aika-avaruutena sekä muista ohjelmatyypeistä eroavana, omanlaisena kuuntelemisen muotona. Kuuntelemisen muoto on intensiivisempi ja herkempi kuin useimmissa muissa ohjelmatyypeissä. Feature ei ole niin sanottua taustakuuntelua, kuten usein radio on.

Seuraavaksi vertailin dramaturgiaa, kertojääniä sekä muuta äänimaisemaa edellä mainituissa kolmessa featuressa. Dramaturgiaa oli hyvin vaikea tutkia, sillä se on laaja käsite teoksen ympärillä. Vaikka keskityin nimenomaan käsikirjoituksen dramaturgiaan, ongelmaksi tuli silti, tutkinko pelkästään tekstissä ilmenevää dramaturgiaa vai myös äänimaiseman dramaturgiaa – senkin ollessa osa käsikirjoitusta. Päädyin tarkastelemaan niitä molempia, josta seurasikin melko vaikeaselkoinen yritys dramaturgian havainnollistamiseen. Yhteistä kaikissa featureissa oli äänimaiseman tärkeä osa dramaturgiassa. Väitän, että tekstillä (puheella) ja äänimaisemalla on yhtäläinen merkitys dramaturgiassa. Yhteistä kolmessa featuressa oli myös se, että muodollisesti eli fyysisesti käsikirjoitus voi olla mitä tahansa. Tähän ei ole vakiintunut mitään yhtäläistä käytäntöä. Tärkeintä on, että sitä tarvitsevat ohjaaja ja äänisuunnittelija tietävät, miten feature etenee. Yhtenäistä tekstiin liittyen on kuitenkin tekstilähtöisyys. Sen voisi sanoa olevan featuren kantavin ominaisuus. Kolmas yhdistävä tekijä tutkimissani featureissa oli kertojääniä intensiteetti ja tapa puhua.

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää yksinkertaisesti, mitä radiofeature tarkoittaa. Analysoimalla kolmea featurea on mahdotonta tehdä kaikenkattavaa määritelmää kyseisestä ohjelmatyypistä, mutta tarkoituksena olikin laatia perusraamit, ei tutkia kaikkia mahdollisia tapoja featuren teossa. Haastattelujen ja featureanalyysien perusteella nousi esiin seitsemän selkeää featuren piirrettä:

- vahva tekstilähtöisyys (useimmissa featureissa)
- vapaamuotoinen käsikirjoitus
- ajatteleva puhe
- muista ohjelmatyypeistä eroava teos
- intensiivisyys
- äänimaiseman dramaturgia painokkaampi kuin itse tekstissä (puheessa)
- kertojääniä samankaltainen intensiteetti puheessa

Tutkielmani on osoittanut minulle, että featuren tehtävä onkin yrittää rikkoa perinteistä ohjelmatyyppien luokittelua. Feature ei siis kuulu mihinkään tiettyyn kategoriaan, vaan on selkeästi oma todellisuutensa. Kun radiotyöntekijä joutuu featuren maailmaan, sieltä on hyvin vaikea enää päästä pois. Tämä on huumoria, mutta totta on varmasti se, että featuren tekijöillä täytyy olla jokin tietty yhteinen piirre, jotta ohjelmatyyppin ”metamaailmaan” on mahdollisuus työkseen hypätä. Uskon, että tutkielmastani on hyötyä seu-

raaville alan opiskelijoille. Ainakin tämän tutkimuksen jälkeen opiskelija voi huokaista helpotuksesta huomattuaan, ettei välttämättä moni muukaan ymmärrä täysin featurea.

Lähdemateriaalin niukkuudesta huolimatta tämä seuraava Robert McLeishin (1999, 267, opinnäytteen tekijän vapaa suomennos) sitaatti tiivistää featuren olemuksen erinomaisesti ja tukee erinomaisesti tutkimustulostani:

Featuressa kaikki mahdolliset radion muodot yhdistyvät, on se sitten musiikkia, runoutta, puhetta tai äänimaisemaa – siis kaikki radion ihastuttavat ja vihastuttavat piirteet. Tämän kaiken tarkoituksena on informoida, liikuttaa, viihdyttää ja inspiroida kuulijaa.

LÄHTEET

Julkaisut:

Aristoteles 1967. Runousoppi. Suom. Pentti Saarikoski. Helsinki: Otava.

Huhtamäki, Harri 2009a. Äänen varassa elävä todellisuus : Ateljee-ohjelma. Yleisradio. [Verkko- dokumentti] <<http://yleradio1.fi/ateljee/id70.shtml>> (luettu 1.9.2009).

Huhtamäki, Harri 2009b. Historian fragmentteja: Featuren historiaa. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://yleradio1.fi/ateljee/id69.shtml>> (luettu 31.8.2009).

Huhtamäki, Harri 2009c. Radioateljee 1979 – 2009 – fraktaalinen historia. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://www.yleradio1.fi/ateljee/id22782.shtml>> (luettu 1.9.2009).

Huhtamäki, Harri 2010d. Radioateljee esittää: Kulttuuria korville – 30 vuotta Radioateljeeta. Yleisradio. [Verkkodokumentti] <<http://www.yleradio1.fi/ateljee/radioateljee/id23026.shtml>> (luettu 8.1.2010).

Huhtamäki, Harri 1993. Radion viisi tietä. Helsinki: Like.

Karisto, Hannu 1997. Todellisia tarinoita – radiodokumentin tekeminen. Helsinki: Edita.

Kinnunen, Helka-Maria 2010. Tarinat teatterin taiteellisessa prosessissa. Väitöskirja, Teatterikorkeakoulu. [Verkkodokumentti] <<http://www.helkamariakinnunen.fi/vaitos.html>> (luettu 20.8.2009).

Kujala, Tapio, Lahti, Jari & Tamminen, Heikki 1998. Radiotyön perusteet : johdatus suoran lähetyksen tekemiseen. Helsinki: Gaudeamus.

McLeish, Robert 1999. Radio Production : a manual for broadcasters. Oxford: Focal Press.

Miettunen, Helge 1966. Radio- ja TV-opin perusteet. Helsinki: Weilin+Göös.

Mott, Robert L. 1993. Radio sound effects : who did it, and how, in the era of live broadcasting. Jefferson: McFarland.

Ohjelmateksti Duetosta. Yle Radio 1. [Verkkodokumentti] <<http://www.yleradio1.fi/musiikki/duetto/id22482.shtml>> (luettu 10.1.2010).

Oxford English dictionary. 2009. Edited by Catherine Soanes and Angus Stevenson. Oxford: Oxford University Press.

Penttinen, Kirsi 1985. Radion ja television ohjelmatyön perusteet. 1985. Espoo: Weilin+Göös.

Radioateljteen logo. Yle Radio 1. [Verkkodokumentti]

<<http://www.yleradio1.fi/ateljee/id22782.shtml>> (luettu 1.9.2009).

Radioateljteen vakituiset työntekijät. Yle Radio 1. [Verkkodokumentti]

<<http://www.yleradio1.fi/ateljee/radioateljee/id23026.shtml>> (luettu 11.1.2010).

Radioateljteen valokuvia. Yle Radio 1. [Verkkodokumentti]

<http://www.yleradio1.fi/tiedotus/ateljee30_valokuvat.pdf> (luettu 11.1.2010).

Siltanen, Juha 2003. Käsikirjoittaminen. Toimittanut Elina Hirvonen. Helsinki: Art House.

Taide. Wikipedia. 2010 [Verkkodokumentti] <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Taide>> (luettu 11.1.2010).

Yle Radio 1:n ohjelmakaavio. Yle Radio 1. [Verkkodokumentti]

<<http://yle.fi/ohjelmaopas/classic.php>> (luettu 10.1.2010).

Haastattelut:

Huhtamäki, Harri 2009. Radioateljteen tuottaja. Yleisradio. Haastattelu 10.3.2009.

Karisto, Hannu 2009. Dokumenttiryhmän tuottaja. Yleisradio. Haastattelu 9.3.2009.

Kinnunen, Helka-Maria 2009. Radioateljteen freelancer-käsikirjoittaja/ohjaaja. Yleisradio. Haastattelu 21.10.2009.

Äänitteet/tutkimusmateriaali:

Radioateljee esittää: Kulttuuria korville 30 vuotta Radioateljettä. Yle Radio 1. Huhtamäki, Harri, 8.1.2010. (audio/käsikirjoitus)

Radioateljee esittää: Nainen kellarissa. Yle Radio 1. Häkkinen, Leena, 15.5.2009. (audio/käsikirjoitus)

Radioateljee esittää: Uni riippukeinussa – huimaavia mielenliikkeitä. Yle Radio 1. Kinnunen, Helka-Maria, 19.1.2007. (audio/käsikirjoitus)

Radioateljee esittää: Pygmit – metsän kansa. Yle Radio 1. Ripatti, Matti, 10.10.2002. (audio/käsikirjoitus)

LIITE 1.
Haastattelukysymykset

HAASTATTELU
HANNU KARISTO
ma 9.3.2009 klo: 12.30

1. Kumpaa sanaa itse käytät, radiodokumentti vai feature?
2. Miksi haluat itse tehdä enemmän dokumenttaarisempaa tuotantoa?
3. Miten featuren eroaa esimerkiksi ääniesseestä?
4. Miksi täytyy kategorisoida eri ohjelmatyyppeihin?
5. Itse hahmotan featuren ja dokumentin eron jananä. Oikealla on radiodraama (kuunnelma), sitten feature ja vasemmalla dokumentti. Mitkä olisivat konkreettisia elementtejä, jotka "heittäisivät" featuren kuunnelman puolelle?
6. Miten Radioateljee ja Dokumenttiryhmä eroavat toisistaan?
7. Minkälainen työryhmä muodostaa Dokumenttiryhmän?
8. Miksi radiodokumentteja on tutkittu niin vähän?
9. Onko radiodokumentti "kuoleva" ohjelmatyyppi?
10. Ei ole salaisuus, että Dokumenttiryhmä ja Radioateljee eivät "kommunikoi" keskenään. Onko edes tarkoitus, että tekisitte yhteistyötä?

HAASTATTELU
HARRI HUHTAMÄKI
ti 10.3.2009 klo: 11.00

1. Kumpaa sanaa itse käytät, radiodokumentti vai feature?
2. Miksi täytyy kategorisoida eri ohjelmatyyppeihin?
3. Voiko featurea kutsua "taiteellisemmaksi" ohjelmatyypiksi kuin radiodokumenttia?
4. Miten radiofeature ja radiodraama eroavat toisistaan?
5. Tarvitseeko featuren olla dokumentaarinen?
6. Mitkä ovat Radioateljeen ja Dokumenttiryhmän eroavaisuudet?
7. Miten arvioisit Dokumenttiryhmän ohjelmia?

8. Ole kriittinen omia ohjelmiasi kohtaan – mitä pitäisi muuttua Radioateljjeessa?
9. Minkälainen toimitustiimi tekee Radioateljjeen ohjelmia?
10. Mistä radioateljje –sana on keksitty?

HAASTATTELU

HELKA-MARIA KINNUNEN

ke 21.10.2009 klo: 10.00

1. Mikä on ensikosketuksesi radiofeatureen?
2. Kerro ensimmäisestä tekemästasi featuresta.
3. Mikä featuressa kiehtoo?
4. Mitä on feature? Mistä se koostuu?
5. Uni riippukeinussa –featuressasi aiheena on huimaus. Kerrot väitöskirjassasi, että eri asiat, osiot ja mielikuvat huimauksesta vaan kerääntyivät sinulle. Missä vaiheessa päätit, että tästä on tuleva feature?
6. Kerro featuren tekoprosessista.
7. Miten kuvailisit äänitarkkailijan ja ohjaajan välistä suhdetta?
8. Kuinka vaikeaa on irrottautua tekstistä käsikirjoittajana?
9. Miltä valmiin teoksen kuunteleminen tuntuu (radiossa)?
10. Ovatko kaikki teoksesi olleet aina samalla tavalla syviä matkoja sinuuteen (kuin Uni riippukeinussa)?
11. Kuinka tärkeää mielestäsi on featureiden tekeminen ja Radioateljjeen olemassa-olo?
12. Voiko mielestäsi puhua radiotalteesta featuren kohdalla?
13. Miten kuulijoita saisi enemmän Radioateljjeen äärelle tai tarvitsisiko sitä edes miettiä?
14. Minkälaisen työnjohtajan radiofeature vaatisi?
15. Mitä featurelle tapahtuu tulevaisuudessa?

LIITE 2.

Esimerkkifeatureiden vapaamuotoiset sisältökuvaukset

Pygmit – metsän kansa (Matti Ripatti)

- alkaa linnunlaululla – naiskertoja "Sademetsä". Kertoja jatkaa (Belgian kongo, 1950-luku), huilu
- sade 1'01"
- mieskertoja jatkaa, vuorotellen naiskertojan kanssa, sade taustalla, toinen naiskertoja tulee mukaan, mieskertoja
- välillä kertojan taustalla ei mitään, sitten sade, pygmiä huutelua, erilaisia pillerä ja huiluja
- 3'05" lasten laulua (pygmilaulua)
- kertoja jatkaa siitä
- kertoja rauhallinen, hyvin intiimi, lähellä mikrofonina
- välillä 20s pelkkää äänimaisemaa (hyminää, huiluja, sadetta, heinäsiirkkoja)
- mieskertoja jatkaa
- kaikki kertojat samalla asteella intiimiä – olisi voinut olla vaihtelua?
- samat elementit toistuvat (sama äänimaisema ja kertojen vaihtelu) – tästä seuraa yhtenäinen ohjelma, vaikka onkin useampia elementtejä
- Välillä käytetään hiljaisuutta tehokeinona
- 7'25" uusi äänielementti, jonkinlainen alkuperäiskansan kielisoitin – kertojat vaihtuvat – soiton päälle laulua (yninää)
- stereoääntä käytetään hyväksi, välillä tietty laulu tai soitto vain toiselta puolelta
- erilaisia lauluja käytetään myös sekaisin, myös pygmiä puhetta
- 10'05" pygmiä puhetta
- 10'35" äänimaisemaan taas uudenlainen laulu
- 11'22" pygmipuhetta + jonkinlainen alkuperäiskansojen rytmisoitin
- vaikuttava äänimaisema = 12'15" häiritsevän kova siirkkojen sirkutus naiskertojan taustalla – laulu jatkuu, jonkinlaista "läiskintää" laulun taustalla, mielikuva äänen perusteella on jonkinlainen rituaali
- se, että on monta kertojaa luo jännän tunteen – ikään kuin kertojat kertovat asiaa
- kuulija jää miettimään, kun kertojan alla oleva äänimaisema jatkuu kertojan lopetettua – useita kertoja käytetään tätä
- paljon informaatioita, mutta niin intiimisti kerrottu, ettei tunnu ähkyltä
- paljon äänimaisemaa – kuinka paljon ns. luupattua?
- 17'55 karhu
- 18'00" – 19'45" pelkkää äänimaisemaa, pygmiä tanssia, laulua ja soittoa
- sen jälkeen pelkkä kertoja puhtaana
- tehokeino: toinen kertoja lopettaa lauseen johonkin sanaan → kaksi rummutusta → toinen kertoja jatkaa juuri siitä sanasta, korostaen juuri sitä
- useamman kerran peräkkäin kertojat vaihtuvat kahden rummutuksen avulla
- rituaaliansseista tulee mieleen: kuka nämä on äänittänyt ja miten päässyt paikalle
- taas kertoja ilman taustaääntä → hyvä, sillä äänimaisemaa on niin paljon
- pelkkää rummutusta 23'55 10s
- heinäsiirkkojen käyttö tässä vaiheessa 24'10" pitää featuren kasassa, sillä alussa käytettiin samaa ja nyt se palauttaa mielen alkuun ja rakenne säilyy
- 26'00" kohdalla tulee hieman sekava olo äänimaiseman paljoudesta

- kaikuisa yminä-laulu on hieman häiritsevää
- jos kaikki "musiikki" tai ylipäätään äänimaisema featurissa on uutta ja outoa, erilaista, on se melko raskasta kuunneltavaa
- 27'00" → kerrotaan pygmiä laulu'harrastuksesta' → sen taustalla on tietenkin normaalia, että äänimaisemana on laulua
- 29'56" lasten laulua → aina hyvä ja kiinnostava äänimaisema, herättää
- äänimaisema pysyy etäisenä kertojien taustalla, mutta kun tulee puhtaana, on hyvinkin intiimi
- vähän tulee sellainen olo, että mitä tahansa äänimaisemaa mitä on löytynyt, on vaan heitelty sekaan ja kokeiltu, mutta niin se meneekin, eikä se ole negatiivinen huomio ollenkaan
- sadetta käytetty paljon toisella puolituntisella, ainakin kymmenen minuutin kohta, jossa sade taustalla koko ajan
- vielä vaan sade jatkuu 42'00" (puhutaan kuolemasta, kyyneleistä)
- hautajaisista puhuessa kummallinen torviryhmä, jokin alkuperäiskansojen torvisoitin
- jokin öinen lintuääni taustalla muutaman minuutin 43'00" →
- kertojat kuulostavat kuin kuiskaisivat juuri minun korvaani -> hyvä
- ihan käsittämätön määrä äänimaisemaa
- välillä kuuluu sellaista ääntä kuin olisi äänitetty jossain sisätilassa, eläintarhan sisähallissa (lintuääniä)?
- naiskertojan intiimimpiä kuin mieskertojat
- norsujen äännähtelyä, huiluja, kaikkea huutoa sekaisin → jotenkin ahdistava äänimaisema 48'50" → ja pian puhutaan jo norsujen metsästämisestä
- monta kymmentä sekuntia jonkun eläimen taisteluaääniä ja röhinää
- 51'40 lasten laulu
- kerrotaan hyvin kattavasti pygmiä elämästä
- lopussa kuin pakanallinen taikuusriitti kuvattuna – taianomainen lopetus

Nainen kellarissa (Leena Häkkinen)

- "Iloisen naisen runoja"
- Naiskertoja
- Toinen naiskertoja kaikuna (vanhempi naisääni)
- 1'20" rummut ja jonkinlainen pilli-huilu-soitin
- rummut kestää 2'25"
- linnut, nainen hyräilee summertime and the living is easy
- kannolla istumista äänimaisemalla kuvattu hienosti
- nainen hyräilee Smile when your heart is eaking
- paljon kaikua – runonomaista
- 5'03 munniharppua (pojoing)
- munniharppu on jotenkin aivan väärä tähän aiheeseen ja runoihin, ei toimi, päälle liimatun kuuloista
- triangelihelvetti 6'40" kun puhutaan menettämisen surusta
- ihmisten hälyä 8'03" →
- äänimaisema ei mielestäni tue runoja
- kaksi-kolme naiskertojaa
- jokin tietty intensiteetti puuttuu

- joku soitin, joka kuulostaa joltain alkuperäinkansojen soittimelta kertojan taustalla
- 12'50" rummut + vanhemman naisen nauru
- 14'20" kellot soivat
- kumiseva korkea ääni – häiritsevä, mutta hyvä – herättää mielenkiinnon
- lintuja – kuin eläintarhassa
- käytetään toistoa kertojissa, sekä myös jatkoa – toinen kertoja jatkaa kesken säkeen
- triangeliuhelinää 18'05" – toimii tässä
- 20'15" samat rummut kuin 12'50", taustalla jokin kohina – kuin putkessa äänitetty kaukana liikenteestä, mutta jotain liikenne kohinaa jossain kaukana
- 21'40" nariseva ovi sulkeutuu, äänimaisema loppuu
- kertoja jatkaa puhtaana, mutta pian tulee päällekkäisyyttä, kun kertojat jatkavat toisiaan, kaikua, stereokuvaa – vasemmassa ja oikeassa vuorotellen
- 23'05" kohina jatkuu
- naiskertoja jatkaa
- munniharppua kaiulla
- 24'40" ovi taas sulkeutuu – puhdas naiskertoja lyhyellä kaiulla
- toinen naiskertoja jatkaa pidemmällä kaiulla
- pitkä torvi – hidas ja rauhallinen
- nuorin naiskertoja ilman kaikua
- kun runo kertoo sukutilaisuudesta, taustalla puhehälinä – looginen ja helppo valinta
- 29'40" sairaalassa – äänimaisema hengityskone, piippaus, kaiku, pieni kohina, hengitys
- huilu/pilli jatkaa sairaalakohtauksen jälkeen useamman minuutin – selkeä täyte! Mutta toisaalta hyvä rauhoittuminen
- kaksi kertojaa jatkaa toisiaan toistaen
- äänimaisema: lapset leikkii 33'00" → kertoja päällä
- rumpukomppi + naisen hengähdyksiä päällä, naisen "örinää", kulkusia, kuin peikon ääntä, peikon hengitystä, yskintää, outoja maahisen ääniä, kiljuntaa, karjuntaa, todella häiritsevää ja häiriintynyttä äännähtelyä → muutama minuutti → täytettä
- 37'40" rumpu ja äännähtelyt loppuvat, kertoja jatkaa pysähtymisestä
- 41'10" torvi jatkaa kertojan alla
- kertojien puheen rytmi sopiva – tarpeeksi tilaa, muttei teennäinen
- kaappikellosta – äänimaisemana kellomaisia kolahduksia, muttei päälle liimatun stereotyyppejä
- 44'10" naisen yninää, ininää, raakaa voihkintaa ja kiljuntaa (maahismaista..)
- 45'45" ksylofoninomaista rumpumaista kolinaa kaiulla – taukoa kertojissa
- 46'10" veden kohina + linnut + tuuli ksylofonirummut jatkavat
- 48'00" pieni kohina kertojien taustalla
- 49'00" puhdas kertoja ilman kaikua – väleissä kolinaa välikkeenä
- 50'20" veden liplatusta kertojan alla
- 51'57" linnut, metsä-ääniä, "tulen saunasta..."
- 53'26" rummut ja pilli vievät featuren loppuun rytmikkyydellään – ryhdikäs loppu

Uni riippukeinussa – huimaavia mielenliikkeitä (Helka-Maria Kinnunen)

- alussa vaan pianoa taustalla ei muuta
- paljon ei mitään äänimaisemaa, tyhjää
- 5'14" kohtaaus kaksi, en pidä miehen äänestä, teennäinen
- Tuukalla kaikua, ei musaa ollenkaan
- "mitä hänelle on tapahtumassa" - kolahduksia, kuin jotain putoaisi maahan
- 6'34" pieni välimusa, irrottautuminen, instrumentaalipiipuraus bassolla
- 8'40" kohtaaus neljä – "avaruusmusaa"
- 10'35" linnunlaulua ja muuta ääntä ulkoa – luonnon kohinaa
- äänet voimistuvat – huimaava tunne juuri ennen kohtausta viisi
- 11'50" kohtaaus viisi
- 5. kohtauksessa ei mitään äänimaisemaa (kun ensin äänimaiseman sekasorto, huimaava tunne, sen jälkeen ei mitään äänimaisemaa – kuulija kiinnittää huomion)
- alkaa kirkkomainen kuoro, kaiulla, kuin jostain messusta, juuri ennen kohtausta 6
- 14'35" latinankielistä puhetta ääniefektinä + sateenomaista ääntä taustalla, ukkonen ja sadetta
- kohtaaus 6. 16'35"
- ei muuta äänimaisemaa, paitsi äkkinäisiä pisteäniä, kuin veitsi osuisi
- 18'30" kohtaaus 7
- kun vuorosanat alkaa 19'00", taustalla äänimaisemaa, koneiden ääniä tai juna-asema, kova hurina
- 21'35" tööttäys, aseman ääniä
- 22'55" kohtaaus 8, aseman äänet jatkuvat vaikka henkilö on hotellihuoneessa
- 25'25" kohtaaus 9, tunnelman vaihtumiseen käytetty pisteäniä, kuin taas se veitsi iskisi, stereo, oikealta vasemmalle
- pisteäniä, aseman ääntä
- vaihdetaan spiikkiääntä vasemmalta oikealle ja päinvastoin, kaikua, pisteäniä
- 28'00" kohtaaus 10, eka ei äänimaisemaa, sitten kimeä pelottava muutaman sävelen melodia, kuin urut kaukaa, kaikua, spiikin alla ei äänimaisemaa, sitten muutama pisteäniä, välillä spiikkiin tehty efektiä, pisteäniä (ulkomaalaiset efekteillä)
- "kirjoittaa koneelle" – kirjoituskoneen naputusta
- tuukan spiikki kaiulla ja kuin jostain purkista
- taas pelottava muutaman sävelen melodia (kuulusteluun sopii hyvin, ahdistava, juurikin huimaava tunnelma melodiassa)
- 31'15" kohtaaus 11, taustalla taas sama urkumelodia
- kuulustelun taustalla taas kirjoituskoneen naputusta
- 33'10" kohtaaus 12, urkumelodia, latinalaista puhetta, kirjoituskoneen naputtelua
- sama äänimaisema jatkuu, vaihtuu vasemmalta oikealle ja päinvastoin
- askelten ääntä, pieni biitti – rummut – kitara taustalla "hän astuu..vaipuvan auringon alle"
- kohtaaus 13 vie takaisin puihin, ennen sitä musiikkia hieman pidempään, äsken mainittu rytmimusa + heimolaulantaa päälle
- 37'50" kohtaaus 13, taustalla jatkuu äskeinen musa
- "en tunne kuusta" – musa loppuu
- 40'15" palataan alkuteemaan, sama pianomusiikki "läpikuultava höyhenkimppu"

- 41'30" rytmimusaa taustalle
- 42'00" kohta 14, rytmimusa jatkuu taustalla
- rytmimusa loppuu, linnunlaulu ja ulkoäänimaisema tilalle, hetken vain, sitten ei mitään spiikin alla
- "mäntysuovan tuoksu" → äänimaisemaa kahvilasta, mopo ajaa ohi, sekoitettuna kanteleen soittoon ja johonkin heimolaulu-ulinaan
- 47'30" kantelemusaa taustalle + miehen ulinalaulua
- naisen laulua miehen laulun päälle
- loppuu samaiseen lauluun → jostain kuin kosken pauhantaa → aseman äänet, junat, tööt tööt → feidaantuu pois
- irrottautuminen
- uudistuminen
- elämän muutokset
- heittäytyminen tuntemattomaan
- henkinen huimaus
- heittäytyminen